

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

قال الله تعالى:

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ
وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de Ehl-i Beyt
Hakkında Şöyle Buyurmuştur:

**"Allah sadece siz Ehl-i Beyt'ten tüm
kötülükleri gidermek ve sizi tertemiz
kılmak ister."**

(Ahzâb / 33)

**Kur'an ve Sünnette
LANETİN ANLAMI VE HÜKMÜ**

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ):
إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ: كِتَابَ اللَّهِ، وَ عِثْرَتِي أَهْلَ
بَيْتِي، مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا، وَأَنْهُمَا لَنْ
يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ.

(ورد بصيغ مقاربة في صحيح مسلم، ج ٧، ص ١٢٢، سنن السدارمي، ج ٢،
ص ٤٣٢، مسند احمد، ج ٣، ص ١٤، ١٧، ٢٦، ٥٩، ج ٤، ص ٣٦٦، ٣٧١،
ج ٥، ص ١٨٢، مستدرک الحاكم، ج ٣، ص ١٠٩، ١٤٨، ٥٣٣، و....)

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:
“Ben sizin aranızda iki paha biçilmez emanet
bıraktıyorum: -Biri- Allah’ın kitabı ve -diğeri-
ıtratım, Ehl-i Beyt'im. Bu ikisine sımsıkı
sarıldığımız müddetçe asla sapmazsınız. Bu
ikisi Kevser Havuzu'nun başında bana
varıncaya kadar birbirinden ayrılmazlar.

(Bu hadis buna yakın tabirlerle şu kaynaklarda
geçmektedir: Sahih-i Müslim, c.7, s.122; Sünen-i
Daremî, c.2, s.432; Müsned-i Ahmed, c.4, s.14, 17, 26,
59, c.4, s.466, 471, c.5, s.182; Müstedrek-i Hakim, c.4,
s.109, 148, 533 vs...)

**Kur'an ve Sünnette
LANETİN ANLAMİ VE
HÜKMÜ**

**Telif Heyeti
Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı**

Çeviren:
İsmail BENDİDERYA

Dünya Ehlibeyt (a.s) Kurultayı

نام كتاب: في رجاب اهل
البيت (ع) - 33
مفهوم اللعن و السب في
القرآن الكريم
نويسنده: گروه پژوهش -
عبدالرحيم الموسوي
مترجم: اسماعيل بندي دريا
زبان ترجمه: تركي استانبولي

Kur'an Ve Sünnette

Lanetin Anlamı Ve

Hükmü

Yazan: Telif Heyeti –Dünya Ehl-i
Beyt Kurultayı

Mütercim: İsmail BENDİDERYA

Tashih: Cafer BENDİDERYA

Gözden Geçiren: Murteza Turabi

Hazırlayan: Kültürel Yardımcılık,
Tercüme Bürosu

Baskı: Leyla

Baskı Sırası: 1. Baskı

Baskı Tarihi: 2007

Yayımlayan: Dünya Ehl-i
aleyhimi's-selâm Kurultayı

Tiraj: 3000

ISBN:

Site: www.ahl-ul-bayt.org

E-mail: info@ahl-ul-bayt.org

Baskı Hakları Yayıncıya Aittir

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	7
YAYINCININ ÖNSÖZ	9
ÖNSÖZ.....	13
RESULULLAH'IN (S.A.A) SÜNNETİNDE.....	17
KİTAP VE SÜNNETTE LANETLEME VE	
MEL'UNUN ÖZELLİKLERİ	18
LANET, AKÎDEVÎ BİR ZARURETTİR	22
HİLAFET MEKTEBİ İZLEYİCİLERİNİN LANET	
MESELESİNE BAKIŞI.....	33
LANET KONUSUNDA EHL-İ BEYT (A.S)	
MEKTEBİNİN TAVRI	37
1- Lanetlemeyle Sebbetme İki Ayrı Şeydir: 37	
2- Sahabenin Tamamının Âdil Olduğu	
Söylenemez.....	38
3- Sahabenin Fazileti İnkâr Edilemez.....	45
4- Kur'an, Sünnet Ve Tarih; Bazı Sahabenin	
Adaletli Davranmadığına Şehadet Etmektedir... 49	
5- Bazı Sahabe Kur'an ve Sünnette	
Lanetlenmiştir	62
6- Türlerle Belli Şahıslar Arasında Farklılık	
Gözetilemez.....	68
7- Lanetleyen Kimse Kâfir Olmaz.....	79
8- Sahabeye Sövmekle Suçlananların	
Tekfirinin Siyasi Kaynağı.....	86
BAHSİMİZİN ÖZETİ	103

Yayıncının Önsöz

Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin koruduğu ve izleyicilerinin yok olup gitmekten muhafaza ettikleri Ehl-i Beyt (a.s) mirası İslam öğretilerinin çeşitli dallarını içine alan kapsamlı bir okuldur. Bu okul asırlar boyunca bu saydam kaynaktan su alıp ümmetin istifadesine sunan yetenekli kişiler yetiştirmiş ve İslam ümmetine Resulullah'ın Ehl-i Beyt'ini (a.s) izleyen büyük alimler sunmuş, Bunlar İslam medeniyetinin içinden ve dışından gelen çeşitli soru ve fikirlere sağlam ve ikna edici cevaplar vererek şüphelerin kökünü kazımıştır.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) kurultayı, üzerine düşen sorumluluğu göz önünde bulundurup Ehl-i Beyt (a.s) çizgisi ve olanların yüce mektebini izleyerek risalet harimini savunmayı, çeşitli ekol mensupları ve İslam düşmanlarının onun gerçeklerini gizleyip yok etmek amacıyla yönelttikleri tehditleri azimli bir şekilde defetmeyi ve şüphelerine en güzel üslupla cevap vermeyi üstlenmiştir.

Bu konuda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebi ulemasının kitaplarında yer alan tecrübeler gerçekten kendi alanında paha biçilmez bir değer taşımaktadırlar. Çünkü bu tecrübeler akıl ve delile, çirkin taassup ve heveslerden arınmış bilimsel temellere dayanmaktadırlar; ayrıca selim fitrat, akıl ve mantığın ölçüleri doğrultusunda ulema ve düşünörlere hitap etmektedir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) kurultayı geçmiş asırlarda ve özellikle günümüzde İslam ve Müslömanlara karşı kin güden bazı çevrelerin internet kanalları vb. araçlarla gündeme getirdikleri şüphelere reddiye, soru-cevap ve tartışma konusunda elde ettiğı zengin tecrübeleriyle hakikat susamışları için yeni bir çağ açmıştır. Bu doğrultuda her türlü çirkin davranıştan kaçınmaya özen göstermiş, akıl ve ruhların çok hızlı bir şekilde mükemmelleşmeye doğru gittiğı bir asırda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin bütün âleme sunduğı gerçeklerden gereğince yararlanılması için düşünörleri ve hakikat taliplerini harekete geçirmeyi azmetmiştir.

Burada şuna değinmemiz gerekiyor ki: Bu araştırma mecmuası ilim ve fazilet sahibi bir heyet tarafından hazırlanmıştır. Bu mecmuanın hazırlanmasında emeğı geçen kişilerle birlikte her biri bu araştırmadan bir bölümünü

inceleyip değerli görüşlerini belirten ilim ve fazilet sahibi, araştırmacılara teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Arzu ve ümidimiz yüce Rabbimizin üzerimize bırakmış olduğu risaletin bir bölümünde yeterli çabayı harcamış olmaktır. O Rabbimizin ki, hak dini bütün dinlerden üstün kılmak için elçisini hidayet ve hak din üzere gönderdi. Şahid olarak Allah yeter.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı – Kum

Önsöz

Şia, öteden beri sahabeyi sebbedip lanetlemekle itham edilmiş, bu iftira nedeniyle olmadık sıkıntılara maruz kalmış, hatta küfürle bile itham olmuştur. Müslümanlar arasında lanetleşme olayı birçok kimsenin dikkatini çekmiş; lanetin şer'i hükmü, hikmeti ve çeşitli boyutlarının merak edilmesine yol açmıştır.

Burada lanetin lügat anlamının yanı sıra Kitap ve Sünnetteki hükmünü inceleyecek ve sonra da hulefa ve Ehl-i Beyt (a.s) mektebi mensuplarının bu konudaki tutumunu değerlendirerek Şia'nın bütün sahebeleri lanetlediği iddiasının doğru olup olmadığını gözler önüne sereceğiz.

Lanetin Lügat Anlamı Ve Sövüp Saymaktan Farkı

Rağıb İsfahani şöyle yazar: Lanetlemek, öfkeyle bir şeyi uzaklaştırıp dışlamaktır; bu anlamda lanetlemek, Allah Teala'nın ahiretteki cezalandırmalarından biridir ve dünyada da Allah'ın rahmetinin kesilmesi ve O'nun yardımından mahrum bırakılması şeklinde

tezahür eder; birine lanet etmek, ona bedduada bulunup ilenmektir.¹

Tureyhî şöyle yazar: Lanetin anlamı, rahmetten uzaklaştırmaktır... Arapların geleneğinde; biri günah ve büyük bir hata işlediğinde vebalinin başkalarını da etkilememesi için onu toplumdan dışlayıp uzaklaştırır, tardedelerdi. “falanca lanetlendi” derken “dışlandı, uzaklaştırıldı” denilmek istenirdi.”²

İbn Esir “en-Nihaye”de şöyle yazar: “Lanetin asıl anlamı Allah’tan uzaklaşmak ve O’ndan kopmaktır; insanların lanetiye, yekdiğerine bedduada bulunmak ve sebbetmektir.”³

Cevheri de “Sıhah” adlı eserinde aynı ifadeleri kullanır.⁴

Evet, lanetin lügat anlamını kısaca bu şekilde aktardıktan sonra şimdi de “sebbetme”nin anlamına bakalım: İbn Esir “Sebb”in “şetm” (sövüp sayma, azarlama, hakaret) anlamına geldiğini yazar.⁵

¹ - Müfredat-ı Râğıb, s. 471.

² - Mecme’ul Bahreyn, c.6, s.309.

³ - en-Nihaye, c.4, s.255.

⁴ - es-Sıhah, c.4, s.2196.

⁵ - en-Nihaye, c.4, s.330.

Cevheri⁶, Turehyî⁷ ve İbn Menzur da⁸ aynı yorumu yapmakta, sebbetmeyle “şetm”in adeta eşanlam taşıdığını belirtmektedirler; ancak İsfehani, “Müfredat”ında sebbetmenin ağır hakaret ve ağır şetm” olduğunu yazar.⁹

“Şetm” ise, Tureyhî’ye göre “ayıplama, horlama ve noksan görme”dir.¹⁰

İbn Menzur’a göre şetm “ağır ve kötü olan, ama küfür olmayan söz”dür.¹¹

Özetlemek gerekirse: Lanet, Allah tarafından olursa “Allah’ın rahmetinden uzaklaştırılma” anlamına gelmektedir; insanların laneti ise “beddua” ve Allah’ın rahmetinden uzaklaştırılma için dua etmektir. Yani birini ayıplayıp horlamak için kullanılan “küçük düşürücü çirkin söz” anlamına gelen “şetm ve sebb”le “lanet” ayrı şeylerdir.

Kur’an’da

Sebbetmeyle lanetlemenin lügatteki anlamları farklı olduğu gibi, Kur’an’da da farklıdır. “La’n” kökü Kur’an’da 37 yerde Yüce Allah’ın laneti, bir yerde de insanların laneti için kullanılmıştır ki, bu da

⁶ - es-Sihah, c.1, s.144.

⁷ -Mecme’ul Bahreyn 2, s.80

⁸ -Lisan’ul Arab 1, s.455

⁹ - Müfredat-ı Râğıb, s.225.

¹⁰ - Mecmeu’l-Bahreyn, c.6, s.98.

¹¹ - Lisanu’l-Arab, c.12, s.318.

“lanetleme”nin meşruiyetini göstermektedir. Oysa “sebb” kökü, sadece bir yerde, o da nehiyle ile birlikte **“Allah’tan başkasına tapanlara sebbetmeyin (sövmeyin), yoksa onlar da Allah’a sebbederler”** ayetinde¹² geçmektedir.

Kur’an’daki bu men ediş “sebb”in - sövmenin- çirkinliğini gösterir, lanetleme de sebbetme gibi olsaydı Kur’an onu da yasaklardı. Oysa Kur’an bu lügati kullanmakta ve Yüce Allah’ın laneti 37 yerde geçmektedir; bu da lanetin meşru, yerinde ve doğru bir tabir olduğunu gösteriyor.

¹² - En’am, 108.

Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinde

Hız. Resulullah (s.a.a) müşrikler, münafıklar ve ehl-i kitaptan olan İslam düşmanlarını defalarca lanetlemiş, onlara buddua etmiştir; hatta kimi zaman, büyük günahları işleyen Müslümanların da bu hallerini veya kendisini öfkeliendiren muhalefetlerini lanetlemiştir.

“Mevsuatun Etraf-e Hadisi'n-Nebevi”nin yazarı, lanetle başlayan 300'e yakın hadis derlemiştir.¹³ Kaldı ki bu konudaki bütün hadisleri bir araya getiremediği ve meselâ Usame'nin ordusuna katılmayanların lanetlendiği gibi çok önemli hadisleri bulamadığı veya bunları gözünden kaçırdığı da bilinmektedir.¹⁴

¹³ - Mevsuetun Etrafe'l-Hadisi'n-Nebevi, c.6, s.594-606

¹⁴ - Bunu İbn Cerir Taberi kendi Tarih'inde, HK. 11 yılın olaylarında yazmıştır; el-Milel-u ve'n-Nihel, Şehrisatani, c.1, s.23, Daru'l-Marifet, Muhammed Keylani incelemesi; Şerh-u Nehci'l-Belaga-i Mu'tezili, c.6, s.52.

Kitap Ve Sünnette Lanetleme Ve Mel'unun Özellikleri

Kur'an-ı Kerim'de geçen lanetleme ayetleri dört kategoride toplanır: Bunlardan bazıları İblis'i lanetler ve **“...kıyamete kadar lanetim üzerine olsun”**¹⁵ ayetindeki gibi sadece onu muhatap alır. Bazıları da **“Allah kafirleri lanetlemiş ve onlar için cehennem azabını hazırlamıştır”** ayetindeki gibi¹⁶ bütün kafirlere hitap eder. Kimi ayetlerde de ehl-i kitaba, bilhassa Yahudilere lanet edilmekte ve **“İsrailoğullarından kafir olanlar Davud'la Meryemoğlu İsa tarafından lanetlendiler”** buyrulmaktadır¹⁷.

Dördüncü türe giren lânetlemeler, Müslümanları da kapsayan “bazı davranışlar”ın sonucudur; mesela Allah Teala yalancıları lanetlemekte ve **“...beşinci kez yemin ederken “Allah yalancıyı lanetlesin”**

¹⁵ - Sâd, 78.

¹⁶ - Ahzab, 64.

¹⁷ - Maide, 78.

desin”¹⁸ buyurmaktadır. Keza, zalimler hakkında da **“Şüphesiz, Allah’ın laneti zalimlerin üzerinedir”** demektedir¹⁹ ve kötüler hakkında **“Allah’a ve Resulüne eziyet edenlere Allah dünya ve ahirette lanet edecektir”** buyurmaktadır²⁰, namuslu kadınlara iftira atanları da lanetleyerek şöyle demektedir: **“Mümin, ama gafil olan namuslu kadınlara zina iftirasında bulunanlar dünya ve ahirette lanetlenmişlerdir ve onlar için büyük bir azab vardır.”²¹** Kur’an’ın lanetlediği kimselerden biri de katillerdir: **“Bilerek bir mümini öldürenin cezası cehennemdir, orada ebediyen kalır ve Allah ona gazab eder, onu lanetler ve ona pek acı bir azap hazırlar”²²**. Kur’an mütnafıkları da lanetler: **“Allah erkek ve kadın mütnafıklarla kafirlere ebedi cehennemi vaadetmiştir ve onlara azap için bu yeter, Allah onları lanetlemektedir ve onlar için daimi ve pek acı bir azap vardır”²³** Kur’an’da lanetlenen bir başka husus da fesad -bozgunculuk- ve

¹⁸ - Nur, 7.

¹⁹ - Hud, 18.

²⁰ - Ahzab, 57.

²¹ - Nur, 23.

²² - Nisa, 93.

²³ - Tevbe, 68.

akrabayla ilişkiyi kesmedir: “...yeryüzünde fesad çıkarıp akrabalık bağlarını koparanları Allah lanetlemiştir, gözlerini kör, kulaklarını sağır kılmıştır”,²⁴.

Ayetlerden de anlaşılacağı üzere Kur'an-ı Kerim mahlukatın en kötüsünden başlayarak kötüyü ve kötülüğü lanetlemektedir. Öncelikle işe Şeytandan başlamakta; kötülük ve şirkin sembolü olan Şeytan'ı lanetlemektedir. Bunu, Şeytan'a itaat edip ona uyanlar izlemekte, onlar da lanetin kapsamına girmektedir; bu doğrultuda öncelikle kafirler, sonra da inkarcı kitap ehline lanet edilmektedir; zira onlar İslam'ın dış düşmanlarıdır. Ardından Kur'an, İslam zahirde dairesinin içine giren münafıkları, sonra da zalimler, katiller ve namuslu kadınlara iftira atanlarla, akrabalarıyla bağlarını koparıp selamı sabahı kesenleri lanetlemektedir, zira bunlar İslam'ın sosyal düzenini bozan kimselerdir.

Gerçekte İslam, lanetleme eylemine; tevhid ve İslam'la inatlaşan ve bu hakikate muhalefette bulunanlardan başlamakta, sonra İslam'ın sosyal düzenini bozan iç gruplara sıra gelmektedir; ayetlerle rivayetler dikkatle incelendiğinde en fazla lanetlenen gürhün bu “bozguncu iç gruplar” olduğu görülecektir.

²⁴ - Muhammed, 22-23.

Nitekim Hz. Resulullah (s.a.a) münafıkları, sosyal düzeni bozan kötöleri, şarap yapan, satan ve içenleri, rüşvetçileri, sadaka ve zekatı engelleyenleri lanetlemiştir. Rivayet kaynaklarında bu husus çok net bir şekilde göze çarpar.

Lanet, Akîdevî Bir Zarurettir

Buraya kadar yapılan açıklama ve sunulan belgeler, lanetin gerçekte İslam toplumunun özünü ve temelini koruyup sağlamlaştırabilmesi, batıla ve şerre meyledenlere karşı nefret uyandırıp onları dışlayabilmesi için gerekli zaruret ve akîdevî meselelerden biri olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu nedenledir ki İslam dairesinin dışında kalan kafirlerle inkarcı kitap ehli ve İslam dairesinin içinde yer alan nüfuz unsuru durumundaki münafıklarla, İslam toplumunun sosyal düzenini bozarak iç ve dış düşmanlara yardım eden isyancılar ve fasıklar lanetlenmekte, dışlanmaktadır. Böylece Müslümanlarla kafirler ve münafıklar arasında da net bir çizgi oluşmakta, saflar ve sınırlar belirlenmektedir.

Bu anlamda lanetle, bireysel bir davranış olup İslam ahlakıyla da hiç bağdaşmayan sebb (sövme)nin tamamen farklı şeyler olduğu ortaya çıkmaktadır; bu anlamıyla lanet eylemi velayet ve beraet -tevellî ve teberrî- unsurunun

yanı sıra emr-î maruf ve nehy-î münker farızasına da daha yakındır, zira bir Müslüman gerçekte lanet yoluyla, kafirlerle münafıklardan uzak olduğunu, onlara karşı olduğunu ilan etmektedir; İslam'ın sosyal kanunlarından sapanlara “nehy-î münker”de bulunmaktadır. Binaenaleyh bir münafıkla kâfirin lanetlenmesi ve katil ya da zalim gibi sosyal düzeni bozan birinin lanetlenmesi emr-i maruf ve nehy-i münker gereğince akîdevî ve şer’i bir eylem durumundadır.

Burada, İslam’ın küfür, nifak ve sapmalara karşı laneti silah olarak kullandığı sanılmasın, aksine onun toplumu hidayete kavuşturma yolunda kullandığı asıl silahının mantık ve akla davet olduğunu da hemen vurgulayalım. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de 2190 defadan fazla olmak üzere akıl, mantık, bilim, düşünme, belge, yazma ve incelemeye davet vardır. Lanetse, toplum bireylerinin tehlikeyi yakından hissedip sapmalarını önleyebilmek için kullanılan sözlü bir “uyarı ve caydırma” yöntemidir sadece. Diğer taraftan ancak batıla yürümekte inat gösteren ve bunu bilerek yapanların durumu netlik kazandığında ve haklarındaki belge ve deliller apaçık olduğunda onları lanetleme eylemine başvurulmaktadır. Lanetin sürekli bir alışkanlık haline getirilmemesi için de Hz.

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: “*Mümin söviip sayıcı, iğneleyici ve lanetleyici biri değildir*”²⁵ ve: “*Mümin pek lanetleyici biri değildir*”²⁶.

Açıktır ki, “laan” sebepli veya sebepsiz olarak sürekli lanet eden kimseye denir. Ancak yerinde ve yeteri kadar lanet edene “laan” denmez. Çünkü “laan” “faal” babındandır, “faal” babı ise, bir sıfatın kişide çoğu zaman tezahür etmesi durumunda kullanılır. Örneğin sürekli hayvan boğazlayan kimseye “kassab” denir; fakat hayatı boyunca bazen hayvan boğazlayan kişiye kassab denmez. Aynı şekilde sürekli, yerli yersiz lanet edene “laan” denir. “Laan” olmaya yönelik nehiy de insanı lanetin özünden alıkoymaz. Dolayısıyla bu ikisi arasında çelişki yoktur.

Feyz-i Kaşani “Muhaccet-il Beyza” da şöyle yazar: “*Pek lanetleyici biri olmayın*” hadisinde, bireyin lanet konusunda aşırıya kaçmaması, bunu bir alışkanlık haline getirip önüne gelen herkesi lanetlememesi buyrulmaktadır. Nitekim hadis-i şerifte geçen “laân”(sürekli şunu buldu lanetleyen) tabirinden bu kastediliyor. Laneti hak edenleri lanetlemeyin demiyor, öyle olsaydı “lanet etmeyin”, “lanet edenlerden olmayın” şeklinde

²⁵ - Kenzu'l-Ummal, c.1, s.146, 720. hadis.

²⁶ - Ae. c.3, s.615, had: 8178.

bir tabir kullanılırdı; oysa böyle bir tabir kullanılmamıştır.

İmam Ali'den (a.s) rivayet edilen “*Şam ehlini lanetlemeyin*” yolundaki rivayetin senedinin doğru olması halinde, İmam'ın (a.s) Şamlıların hidayete kavuşmasını ümit ettiği anlamı çıkarılabilir. Nitekim emrindeki tebasını seven bir yönetici ve imamdanda böyle bir şefkat ve büyüklük beklenir zaten. Bu nedenledir ki İmam Ali (a.s), “*Ya Rabbi, aramızızı düzelt*” buyurmaktadır ve bu dilek, Firavın kıssasında Allah Teala'nın buyurduğu **“Onunla yumuşak bir dille konuşun”** buyruğuyla tamamen uyumludur²⁷.

Nehcu'l-Belaga'da da geçtiği üzere Sıffin savaşında Hz. Ali'nin (a.s) ordusundan bazıları, Şam ordusundakilere sövünce İmam, adamlarını uyarıp sövmemelerini emretmiştir.

İbn Ebi'l-Hadid de bunu Nehcu'l-Belaga Şerhi'nde şöyle yazar: İmam Ali (a.s) askerlerinden bazısının Şamlılara sövdüğünü duyunca bundan hiç hoşlanmamış ve askerlerini hemen uyarmıştır; fakat onlara lanet edilmesi ve onlardan teberri edilmesinden rahatsızlık duymamıştır. Bu aşırılığın diğer ucunda da Haşevi tarikatı mensupları yer alır; Şamlılara sövenleri

²⁷ - el-Muhaccetu'l-Beyzâ, c.5, s.22, Camia-i Müderrisin basımı.

İmam'ın kınamasına bakarak bir başka hataya düşen Haşeviler, "Adı Müslüman olan birini lanetlemek caiz değildir" demiş, onlardan bazıları daha ileri giderek hatta İslam düşmanlarını lanetlemek bile doğru bir davranış sayılmaz!" diyecek noktaya varmış, hatta içlerinden bazıları "kafirleri ve şeytani bile lanetleyemeyiz!" Çünkü Allah Teala kıyamet günü "neden lanetlemediniz?" diye değil, "neden lanetlediniz?!" diye hesap soracaktır" diyecek kadar ileri gitmiştir²⁸.

Oysa her Müslüman'ın da bileceği gibi bu görüş, Allah Teala'nın Kur'an'daki sarıh nassına aykırıdır, zira Kur'an **"Şüphesiz, Allah Teala kafirleri lanetlemiş ve cehennemi onlar için hazırlamıştır"** buyurmaktadır.²⁹

Yine bir başka ayette **"Kafirlere hem Allah lanet eder, hem lanet ediciler lanet eder"** buyrulmakta³⁰ İblis hakkında da **"Şüphesiz, kıyamete kadar benim lanetim senin üzerinedir"** denilmekte³¹ ve

²⁸ - Nehcu'l-Belaga Şerhi, İbn Ebi'l-Hadid, c.11, s.21-22 hutbe: 199.

²⁹ - Ahzab, 64.

³⁰ - Bakara, 159.

³¹ - Sad, 78.

“Yakalandıkları her yerde mel’undur onlar” buyrulmaktadır³².

Kur’an Şeytanla kafirleri defalarca lanetlediği ve açıkça melun tabirini kullandığı halde bir Müslüman’ın “ben onları lanetlemem” demesi ve Kur’an’ın âdabına aykırı bir tavır takınmaya kalkışması düşünülebilir mi? Nitekim Kur’an-ı Kerim gayet sarîh bir ifadeyle şöyle buyurmaktadır: **“İbrahim ve onunla birlikte olanlarda sizin için güzel bir örnek vardır. Hani onlar kendi kavimlerine demişlerdi ki “biz, sizlerden ve Allah’ın dışında tapmakta olduğunuzdan gerçekten uzağız. Sizi artık tanımayıp inkar ediyoruz. Sizinle aramızda, siz Allah’a bir olarak iman edinceye kadar ebedi bir düşmanlık ve bir kin baş göstermiştir...”**”³³

Büyük günah işleyen bir Müslüman’ın da lanet göreceğini, hatta böyle birini lanetlemenin bazen farz olduğunu gösteren delillerden biri de Kur’an’ın emriyle, lanetleme sırasında tarafların bizzat çağrılıp yalancının cezasını görmesi için lanetleşmeye davet edilmeleridir: **“...Onlardan da her birinin şahidliği, Allah adına dört kere yemin ile kendisinin hiç şüphesiz, doğru**

³² - Ahzab, 61.

³³ - Mumtehine, 4.

söyleyenlerden olduğuna şahidlik etmektir. Beşinci yemini ise, eğer yalan söyleyenlerdense, Allah'ın lanetinin muhakkak kendi üzerinde olmasını kabul etmesidir.”³⁴

Yine bir başka ayette, iffetli ve namuslu bir kadına iftira atanlar hakkında Allah Teala şöyle buyurmaktadır: **“Namus sahibi, bir şeyden habersiz mümin kadınlara zina suçu atanlar, dünyada ve ahirette lanetlenmişlerdir ve onlar için büyük bir azab vardır.”³⁵**

Bu iki ayet, namaz kılıp oruç tutan Müslüman kimseler hakkındadır; daha önceki ayetlerse münafıklarla kafirler hakkındaydı; bu nedenledir ki müminler emiri İmam Ali (a.s) namazdan sonra yaptığı duada Muaviye'yle adamlarını lanetlemiştir. İmam Ali'nin (a.s) yasakladığı ve nehyettiği şeyse, Şamlıların ana babalarına küfür edilmesi idi, çünkü Muaviye'nin yaptığı zulüm ve oynadığı çirkin oyunları gören Müslümanlardan bazıları Şamlıların hepsine küfrediyor, onların anasına-babasına sövüyor, Şamlıları alay konusu yapan laflar ediyorlardı. İmam Ali (a.s) işte bu davranışı çirkin bularak nehyetmiş ve *“sizlerin küfürbaz olmanızı istemem, doğrusu onların*

³⁴ -Nur, 6-7

³⁵ -a, 23

yaptığının ne kadar çirkin ve yanlış olduğunu kendilerine anlatıp yaptıklarının çirkinliğini anlamalarını sağlamanızdır” buyurmuştur³⁶.

Bu buyruktan da anlaşılacağı üzere lanetlemeyi kınayan hadisler, İslam şeraitinde mantık, aydınlatma ve bilinçlendirmeye öncelik verildiğini göstermektedir; bu merhaleden sonra gelen lanetleme, sosyal ve fikrî sapmaları önleme konumundadır, nitekim her toplumun kendine has “sapmaları önleme yöntemleri” bulunmaktadır.

Bu arada Gazali’nin şu iddiası hayli tuhaftır: “İnsanları lanetlemenin tehlikeleri ve bunun günah olma ihtimali vardır, oysa İblis’i bile lanetlemeyip susmayı ve tarafsız kalmayı tercih etmenin hiçbir tehlikesi yoktur, binaenaleyh lanetin hepten terk edilmesi yeğdir.”!

Gazali, bu görüşü öne sürmesinin nedenini de şöyle yazıyor: Bunu söylemenin nedeni, bazılarının rastgele diğer, müminleri lanetleyip sebbetmesidir; oysa lanet etmek mümine yakışmaz; ancak kafir olarak ölen ya da çok çirkin sıfatlarla ünlenmiş olanlar lanetlenebilir. Kısacası, Allah’ı zikirle meşgul olmak daha

³⁶ - Nehcu’l-Belaga Şerhi, İbn Ebi’l-Hadid, c.11, s.22-23 hutbe:199.

iyidir; aksi takdirde susmak gerekir, çünkü bunun bir zararı yoktur.”³⁷

Ebu Hamid Gazali'nin bu görüşünün dinî kriterden uzak olduğunu, daha önceki açıklamalarda görebilmek mümkündür. Mesela eğer lanetin topluma zararı ve tehlikesi olsaydı; Yüce Allah ve Resulü'nün (s.a.a) belli kimseleri lanetlememesi gerekmez miydi? Gazali'nin bunu söylerken Muaviye'nin oğlu Yezid'i korumaya çalıştığı ve Müslümanların melun Yezid'i boykot edip lanetlemesini önlemek için bu tür görüşler serdettiği bilinmektedir; oysa bu yüce Allah'la Resulü'nün (s.a.a) sünnetine tamamen aykırı bir görüştür!

Eğer bu olayda İslamî bir maslahat ve hayır olmasaydı Kur'an-ı Kerim iki yerde açıkça İblis'i lanetlemezdi; dahası, buradaki en büyük maslahatın batıl yolla doğru yolun net olarak yekdiğerinden ayırt edilebilmesi için şer ve sapmanın kökünün lanetlenmesi ve böylece kötülüğe ve sapmaya karşı toplumda nefret duygularının uyandırılması söz konusudur. Gerçek bu kadar açıkken, Gazali İblis'i lanetlememenin topluma hiçbir tehlike getirmeyeceğini, İblis'in ve kafirlerin

³⁷ - İhya-u Ulumi'd-Din, c.3, s.134-135, Daru'l-Fikir basımı.

lanetlenmesinin hiçbir yararı olmadığını iddia etmektedir!

Oysa Gazali'nin bu iddiası Kur'an hikmetinin açıkça iptal ve reddi durumundadır. Halkın kafirlerle münafıkları lanetlemede gevşek davranmasının nedeni cehaletten başka şey değildir; bunun dışındaki tek neden, zalim egemenlerin konuyu politik amaçlarla saptırmasıdır; mesela Muaviye ve oğlu Yezid bir taraftan minberlerde İmam Ali'yle (a.s) ona uyan Şia'sını lanetliyor, diğer taraftan da Şia'yı ilk iki halifeyi lanetlemekle suçluyordu!

Gerçekler bu kadar açıkken Gazali şahıslarla cisimleri lanetlemede bile ayrımcılığa gitmekte ve lanetlenmesi gereken şeyi lanetlemeyerek Kur'an ve hadislerdeki sarıh nassa aykırı düşmektedir.

Gazali'nin "Allah'ı zikirle meşgul olmak daha iyidir ve susmakta selamet vardır!" cümlesi de hayli düşündürücü olup konuyu asıl mecrasından saptırmaktan başka şeye yaramamaktadır. Zira gaye lanetin şeriattaki hükmünün açıklanması iken kalkıp da "susmakta selamet vardır" demenin hiçbir anlamı yoktur. Eğer lanetin şer'i hükmünü olumsuz buluyorsa "meşru değildir" diyebilirdi; hiçbirisini yapmayan Gazali'nin bu hareketi fıkıh hükmünü açıklamaktan ziyade ahlak dersi vermeye benziyor. Oysa ahlak

doğruluk ve şeriat temelleri üzerine kurulu olmalıdır. Aksi takdirde bu batıla yaltaklık sayıldığından insanın kemale doğru ilerlemesini engeller. Nakle göre hakkı söylemekten çekinen dilsiz şeytandır.

Hilafet Mektebi İzleyicilerinin Lanet Meselesine Bakışı

Lanet olayı aslında Müslümanlar arasında ihtilaf konusu değildir, ihtilafın kaynağı, hilafet mektebi mensuplarının bütün sahabeyi istisnasız “adil” bilmesidir. Bu görüşü, savunanlar bazı sahabeden aksi yönde serdeden onca eylem ve fikre rağmen sahabenin tamamının adil olduğunu iddia etmekte ısrarlı davranmakta, hatta sahabe arasında bazı isimlerin fışk-u fücürünü açıkça gözler önüne seren tarihi olay ve belgelere sürekli başka kılıflar uydurmaya çalışmakta, daha da kötüsü, bazı sahabenin fışkına delalet eden Kur'an nassına bile muhalefet göstermektedirler. Bazen bu yanlış görüşleri temize çıkarabilmek için akl-ı selimden uzak sözde deliller öne sürmekte, kendilerinin bile inanmakta zorluk çektiği bu yanlış yönde öteden beri ayak direyerek diğer yol ve alternatiflere kendilerini kapalı tutmakta, neticede batıl bir akideye düşmüş olmaktadır. Bu batıl inancın tutarsız ve

geçersiz delillerine sarılmamanın ve bu çıkmazdan kurtulmanın en akılcı yolu onu açıkça batıl ilan edip vazgeçmektir.

Lanet meselesi bu batıl teoriyle çelişen başlıca konulardan biridir. Mezkur batıl görüşte körü körüne bir taassupla ayak direten bazı dar görüşlüler, sürekli cedelleşme, demagoji ve paradokslara sığınmak zorunda kalmaktadırlar. Sahabe içinde yer alan bir çok kimsenin, bizzat Kur'an tarafından lanetlenmelerine yol açan ameller işlediği ve bizzat Hz. Resul-ü Ekrem'in (s.a.a) bazı sahabesini isim vererek lanetlediği herkesçe bilinen ve inkarı mümkün olmayan tarihî bir gerçektir. Bütün bunlara rağmen mezkur görüşte ayak diretenler şunları savunmaktadır:

1- Sahabenin tamamı âdildir.

2- Bazılarında görülen adalete aykırı davranışlar içtihad ve benzeri gibi uygun dillerle geçirilmelidir.

3- Onların bazısında görülen adalete aykırı bu davranışlara karşı gerekli dinî ve aklî tepkinin gösterilmesi ve onların uygun bir yolla temize çıkarılmaması; sahabenin eleştirilip kınanmasına, reddedilmesine ve onların fasık ilan edilip kolayca lanetlenebilmesine yol açacaktır.

4- Bazı sahabenin kınanması büyük bir günah olup, kınayanın fâsık veya kafir olmasına yol açar³⁸.

Evet, bu dört noktanın kimi diğerinin sonucu olarak tebarüz etmekte, demagoji, safsata, paradoks ve batıllıkta biri diğerinden beter konuma düşmektedir. Bütün bu hata ve safsatalarsa dönüp dolaşıp gerçekte “sahabenin, istisnasız, tamamının âdil olduğu” teorisinde düğümlenmektedir. Hem de söz konusu sahabeden kimi, apaçık bir şekilde adalete ters düştüğü ve bizzat Kur’an’da “fasık” olarak tanımlanmış olduğu halde!!

Ehl-i Beyt (a.s) mektebiyle hilafet mektebi arasındaki ihtilaf da, işte asıl bu noktada baş göstermiştir. Lanet konusunda Ehl-i Beyt (a.s) okulu bütün Müslümanların yüce İslam şeriati karşısında eşit olduğuna ve Kitap’la sünnette lanetlenip kınanan bir davranışı sergileyen birinin, kim olursa olsun bu laneti hak ettiğine, sahabe, tabiin veya müteahhirinden olmanın bu gerçeği değiştiremeyeceğine ve yüce İslam’da kimseye böyle bir ayrımcılık ve ayrıcalığın tanınmamış olduğuna inanır. Bu konu bizzat Kur’an-ı Kerim’de tespit edilip sünnet-i nebevide de kimilerinin kınanıp

³⁸ - es-Sevaiku’l-Muhrika, s.375, Daru’l-kutubi’l-İslamiye basımı.

lanetlenmesi, onlardan teberrîde bulunulup kınanmasıyla ilgili bir yığın örnek vardır.

Lanet konusunda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin Tavrı

Ehl-i Beyt (a.s) mektebinin bu husustaki tavrının kolayca anlaşılabilmesi için birkaç noktayı açıklamakta yarar olacaktır:

1- Lanetlemeyle Sebbetme İki Ayrı Şeydir:

Daha önceki bahislerimizde lanetleme olayının; İslam'a inanan bir toplumun bu inancının, iç ve dış düşmanlarıyla sosyal düzeni tehdit eden bozulmalara karşı koruyabilmek için gerek duyduğu akidevî bir zorunluluk olduğunu hatırlatmıştık.

Oysa sebbetme -küfredip sövme- İslam toplumunda kabul göremeyecek bozuk bir davranış olup Kur'an, sünnet ve Ehl-i Beyt İmamları (a.s) tarafından açıkça kınanmış, reddedilmiştir.

2- Sahabenin Tamamının Âdil Olduğu Söylenemez

Burada sahabenin tamamının adil olup olmadığı hususunu etraflıca incelemeye almak niyetinde değiliz; zira bunun için birkaç ciltlik bir kitap yazılması gerekir. Ancak, konumuzla yakından ilgisi olması nedeniyle burada çok özetle de olsa bu meseleye değinmek ve birkaç örnek vermek zorundayız:

Akl-î selimin değışmez kurallarından biri, iddia edilen şeyle öne sürülen delil arasında makul bir uyum olmasıdır; iddia konusunun delilden daha büyük olması iddianın delilsiz olduğunu gösterecektir.

İddia konusuyla delil arasında bir orantı kurulmak istendiğinde iddia konusu bütün gereçleriyle ele alınarak delille karşılaştırılır.

Sahabenin tamamının âdil olduğu teorisi, tamamı batıl olan birçok aklî ve şer'î gereçleri de beraberinde taşımaktadır; bunlardan bir kaçını hemen aktaralım:

a- Sahabenin tamamının âdil olduğuna inanmanın gereği, sahabenin adaletini; onların kendi amel ve davranışlarına değil, sırf Hz. Peygamber efendimizle konuşmuş olmalarına bağlamaktır! Bu inanca göre, bir sahabe hangi günahı işlerse işlesin, sırf peygamberle (s.a.a) konuşma saadetine erdiği için âdil biri sayılır!

b- Yukarıdaki inancın gereğiye, sahabenin her yaptığına doğru demek, yaptığı her hataya, icabında bir kılıf uydurup ne pahasına olursa olsun onu aklamaya çalışmaktır. Böyle bir tavırda ileriye gidildikçe yüce İslam şeraitine ne kadar ağır darbeler ineceğini belirtmeye gerek olmadığını sanıyoruz.

Sahabenin hatalarına kılıf uydurup onları aklamaya çalışarak “bütün sahabe müçtehid sayılır, onların içtiadları doğru olursa 2 sevap, yanlış olursa 1 sevap kazanırlar” denilmesi İslam şeriatinde içtiadın değer ve konumunu yitirmesine, içtiad gerçeğinin itibarının zedelenmesine neden olmaktadır.

Sahabenin birbiriyle mücadele etmesi, hatta savaşıp kan dökmesi hangi içtiadla açıklanabilir sahi?!

Bu durumda onların başkalarından ne farkı kalır?

Sahabenin her hatasını şeriata uygun bir prensiple açıklayıp o hatayı temize çıkarmaya çalışmak, söz konusu dinî akaid ve prensiplerin ciddi şekilde tezyif olup küçük düşmesine neden olmaz mı?

c- Sahabenin tamamını âdil bilmek, Kur'an'a karşı açıkça muhalefet göstermek demektir. Zira Kur'an-ı Kerim, Allah'a ve

Resulü'ne eziyet eden, münafık ve fâsık olan sahabeyi kınamakta, lanetlemektedir.

d- Sahabenin tamamını adil bilip aralarında fark gözetmemek Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine de tamamen aykırı bir davranıştır. Zira bizzat Hz. Resulullah'ı (s.a.a) bazı sahebesi incitmiş, eziyet etmiş ve ileride de açıklayacağımız üzere hazret onlardan duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir.

e- Sahabe arasında hiçbir ayrımda bulunmaksızın hepsini aynı kefeye koymak ve tamamının âdil olduğunu söylemek, Kur'an-ı Kerim'de geçen lanet kavramına aykırıdır, zira Kur'an-ı Kerim bazı sahabeyi lanetlemektedir.

f- Sahabenin hepsine âdil demek, sosyal anlamda insan fitratının kurallarına aykırıdır. Kelime-i şهادeti getirmeden öncesine kadar Hz. Resulullah'la (s.a.a) sürekli savaşıp ona saldıran, cehalet döneminin akla gelmedik kötülük, fesat, ahlaksızlık, iğrençlik ve zulümlerinin tamamını işlemekten çekinmeyip bu kötülük ve fesatlarda yüzen birinin sırf kelime-i şهادeti söylediği için ansızın pırıl pırıl bir insan olup âdil bir zata dönüştüğünü söylemek gerçekten mümkün müdür?

Adalet sıfatını kazanmanın mümkün olmadığını söylemek istemiyoruz; ancak, bu sıfata haiz insanın davranış ve fiillerinin de bunu göstermesi gerekir... Bir şeyin “mümkün

oluşu”yla, “gerçekleşmesi” aynı şey değildir. Bu bahiste mevzu edilen şey sahabenin âdil olabilmesinin mümkün oluşu değil, bilfiil âdil olması, yani adalet sıfatına haiz bulunmasıdır. Bu teori, sahabenin adaletine toz kondurmamaktadır! Sahabenin tamamının âdil olduğu iddiasının tarihî, sosyal ve psikolojik bilimlerle zerrece bağdaşır bir yanı yoktur. Zira bu bilimler bir topluluk hakkında varılan genel ve doğru bir kanaat ve hükümü sonuca bağladıktan sonra, o topluluğun bireylerinin davranışlarını bu hüküm ve prensiplere uygun düşecek şekilde yorumlamaya çalışmaz asla. Hayata hâkim doğal kanun ve bu bilimlerin kurallarında kabul görebilecek şey, övgü ve yerginin davranış ve özelliklere bağlı olduğudur; davranış ve özellikler övgü veya yerginin kurallarına bağlı değildir. Nitekim kurallar amellere bağlı olduğundan, her bireyin davranış ve amellerine bakılarak onun övgüyü veya yergiyi hak ettiğine karar verilir. Akl-ı selim sahibi herkes, bir toplumda genel hâkim durumdaki özelliklere bakarak o toplumu över veya yerer ve bir genelleme yapar. Kur’an-ı Kerim’de aynı yönteme başvurmuş ve belli bazı topluluklar konusunda belli kanaat genellemesine gitmiştir. Ancak bu gibi durumlarda söz konusu kanaatin bir “genelleme” olduğunun ve o topluluktaki

bütün bireylerde bu özelliklerin bulunması şartı konmadığının altı çizilir. Mesela erkeklerin kadınlardan daha güçlü olduğu genellemesi yapılabilir ve bu doğru bir genelleme olur; ancak bunun anlamı her erkeğin mutlaka her kadından daha güçlü olduğu anlamını da içinde taşımaz. Çünkü bu bir genellemedir ve tek tek bireyler için geçerli değildir; aksini iddia eden doğru söylememiş olur.

Sahabenin adaleti teorisi tek tek bütün sahabenin âdil olduğunda ısrar etmekte, bunun “çoğunluk için geçerli” bir genelleme olduğunu kabullenmemektedir ki bu da mezkur görüşün en büyük hatası ve butlanıdır.

Sahabenin tümünün adaleti teorisine bu kısa bakış ve bu teoriyi savunanların ısrarı, şu soruyu ister istemez akla getirmektedir: Bunca batıl sonuçları beraberinde getiren böyle bir görüşe inanmak gerçekten dinin bir zarureti ve mesela imanın şartlarından mıdır? Bu teorinin sonuç ve gerekleri, sahabeden bazısının âdil olduğu teorisinden çok daha güçlü ve mantıklı olduğu için mi bu teori bunca hararetle savunulmaktadır.

Ya da: Sahabeden bazısının âdil olduğunu söylemek bizi içinden çıkamayacağımız zor durumlarda mı bırakmaktadır ki sahabenin

tamamının âdil olduğunu savunmak zorunluluğu hissedelim?!

Dahası; bu teorisi savunanların delil olarak öne sürdükleri ayetlerle rivayetlerin hiçbiri böyle bir teoriye delalet etmemektedir. Mesela: **“Yarışıp öne geçenler de, öne geçmiş öncülerdir”**³⁹ ve **“Muhammed Allah’ın Resulüdür ve onunla birlikte olanlar da kafirlere karşı zorlu, kendi aralarında ise merhametlidirler”**⁴⁰ ve **“Andolsun, Allah sana o ağacın altında biat ederlerken müminlerden razı olmuştur...”**⁴¹ ayetleriyle **“Çağların en iyisi insanları hidayet için peygamberlikle görevlendirildiğim çağdır, sonra onu izleyen nesille onları izleyen - üçüncü- nesil”**⁴² hadisi bunların başlıcası durumundadır.

Bu ayetlerle rivayetlerin açıkça ortaya koyduğu gerçek Hz. Resulullah’ın (s.a.a) kendi çağındaki ilk Müslümanları İslam yolunda gösterdikleri fedakarlıklardan dolayı övmüş olduğudur. Böyle bir gerçeği Kur’an ve hadis değinmemiş olsa da apaçık görebilmek kabildir. Zira Hz. Resulullah’ın (s.a.a) sahabesi İslam ümmetinin ilk çekirdeğidir ve

³⁹ - Vâkıa, 10-11.

⁴⁰ - Fetih, 29.

⁴¹ - Ae. 18.

⁴² - el-Fetava’l-Kübra, c.4, s.217.

İslam fidanını fedakârlıklarıyla sulayıp yetiştirmişlerdir; binaenaleyh bu fedakarlık ve imanları nedeniyle yeryüzündeki bütün ümmetlerden daha iyi ve hayırlıdırlar. Ancak Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sahabesinin diğer topluluklara olan bu üstünlük ve faziletiyle, onların tek tek tamamının âdil insanlar olduğunu söylemek iki ayrı şeydir. Sahabenin üstünlüğünden, sahabenin çoğunluğunun üstünlüğü kastedilmektedir; teker teker bireylerin üstünlüğüne hükmedebilmek içinse onlar hakkında iki konuyu dikkatle incelemek gerekir:

- 1- Teker teker her bireyin kimliği ve kişiliği
- 2- Her ferdin hayatı boyunca yaptıkları ve izlediği çizgi.

Meseleye bu açıdan bakıldığında söz konusu üstünlük sıfatının o topluluktaki bütün fertleri teker teker kapsamadığı, esasen bunun mümkün olmadığı açıkça anlaşılmaktadır, zira mezkur ayetlerde meselenin bu boyutuyla ilgili hiçbir vurgu yoktur. Kaldı ki bu incelemenin tahakkukuyla böyle bir hükme varılmış olduğunu düşünmek de makul değildir, zira söz konusu ayetler nazil olduğunda sahabe henüz hayatta ideler, bu nedenle de haklarında böyle bir hükme varılamazdı. Çünkü önlerinde henüz uzun bir hayat vardı ve bu süreçte veya

Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra birçok amele irtikap etmiş, hata ve günah da işlemiş olabilirlerdi.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de sahabe içinden bazılarının sonradan mürted olup dinden çıktığı belirtilmektedir ki dinden çıkmak, daha sonra açıklayacağımız üzere, "adil olmaktan" çok daha kötü bir durumdur.

Başka bir deyişle bu denklemin iki boyutu yoktur; yani mezkur ayet ve rivayetler birincisi sahabenin adaletine, ikincisi onların sadece övgüye layık oluşuna yorumlanarak bazı karnelerin yardımıyla bu ikisinden en iyisinin tercih edilmesi gibi bir nitelik taşımamaktadır. Bilakis, bu ayet ve rivayetler gayet net bir şekilde ve sadece bir noktayı vurgulamaktadır: Resulullah (s.a.a) döneminde sahabenin bir topluluk olarak çoğunluğunun övgüye layık insanlar oluşu!.. Burada tek tek bireylere bir vurgu yoktur, ileride değineceğimiz üzere Ehl-i Beyt (a.s) nasslarında da bu meselenin altı çizilmiştir.

3- Sahabenin Fazileti İnkâr Edilemez

İlim şehrinin kapısı İmam Ali'nin (a.s) bizzat sahabenin huzurunda sahabe hakkındaki şu değerlendirmesi çok ilginçtir:

“Ben, Hz. Resulullah’ın (s.a.a) sahabesini görmüş biriyim; şimdi aranızda onlara benzeyen birini göremiyorum!”⁴³

“...Saçları başları dağınık, yüzleri gözleri -secdeden- toza toprağa bulanmış olarak sabahlardı onlar... Gecelerini sabaha kadar kıyam ve secdeyle geçirir, ibadet ederlerdi; Rablerinin huzurunda alınlarmı ve yüzlerini toprağa sürerlerdi. Yeniden dirilecekleri günün korkusuyla, ateşte duruyormuşçasına titrerlerdi. Alınları, uzun secdelerden dolayı nasırlaşmıştı...”

“...Allah’ın adı anıldığında öylesine ağlardı ki elbiselerinin yakası ıslanırdı. Cezalandırılma korkusu veya mükafatlandırılma ümidiyle söğüt dalları gibi titrerlerdi...”

“...Yolu alıp menzile varan ve Rabbine kavuşan o kardeşlerim neredeler şimdi?... Ammar nerede? İbn Teyyihân nerede? Zuşşehadeteyn nerede? Kur’an tilavet eden ve onu hayatlarının her lahzasına hakim kılan, farzlar üzerinde düşünüp kafa yorarak onları canlı tutan kardeşlerimle emsalleri neredeler?... Sünneti ihya eder, bid’atı ortadan kaldırırırlerdi... Cihada

⁴³ - Nehcu’l-Belaga, Subhi Salih, 91.

çağrıldıklarında hemen koşarlardı. Liderlerine güvenir, itaat ederlerdi...”⁴⁴

İmam Zeynu'l-Abidin hazretleri de (a.s) Sahife-i Seccadiye’de şöyle buyurur:

“Allah'ım, yeryüzü ehlinde peygamberlere tabi olanlara; düşmanlar, yalanlayarak peygamberlere karşı çıktıkları zaman peygamberleri gıyaben (kalben) doğrulayanlara;... kendinden bir mağfaret ve rızvanla an.

Allah'ım, özellikle de Muhammed'in ashabının, sahâbiliği bilip hakkını edâ edenlerin, ona yardımda güzel bir imtihan verenlerin, onu destekleyip himaye edenlerin koşarak elçiliğine inananların, davetini kabulde yarışıp öne geçenlerin, Rabbinin mesajlarını duyururken kendisine icabet edenlerin; dâvâsı uğruna eşlerinden, çocuklarından ayrılanların, nübüvvetini sağlamlaştırmak için babalarıyla, oğullarıyla savaşıp onun bereketiyle zafere ulaşanların, gönüllerinde onun sevgisini besleyerek bu sevgiyle asla zarara uğramayacak bir ticaret umanların, onun kulpuna yapışınca kabilelerinden dışlananların, ona yakınlık gölgesinde yer alınca akrabalıklarından çıkarılanların, Allah'ım, bunların senin için ve

⁴⁴ - Ae. s.264, hutbe: 182.

senin yolunda kaybettiklerini unutma! İnsanları senin (dininin) etrafında topladıkları, Resulünle birlikte sana davet ettikleri için hoşnutluğunla onları hoşnut et. Senin yolunda kavimlerinin memleketini terkettikleri geçim bolluğunu bırakıp, geçim darlığına katlandıkları için onları ve dinini yüceltmek için, sayılarını çoğalttığın mazlumlara mükâfatlandır.

*Allah'ım, onları (ashâbı) güzellikle izleyip, **"Rabbimiz bizi ve bizden önce iman etmiş kardeşlerimizi bağışla."** (Haşr, 10) diyen;... tâbiin'e de en iyi ödülünü ver."*⁴⁵

Ehl-i Beyt (a.s) mektebinin fakihleriyle düşünürleri de aynı görüştedirler. Bu mektebin çağdaş simalarının önde gelen isimlerinden Şeyh Muhammed Hüseyin Âl-i Kaşifu'l-Gıta şöyle yazar: "Ehl-i Beyt'in (a.s) velayetine itaat etmeyen sahabenin çoğunun Hz. Resulullah'a (s.a.a) muhalefet edip onun emir ve tavsiyelerine önem vermediğini söyleyemem; asla böyle değildir ve onlar hakkında böyle bir zanna kapılmaktan Rabbime sığınırım; zira onlar yeryüzünün seçkin insanlarındandırlar. Ama onların hepsinin Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sözlerini duyup işitmemiş olması da muhtemeldir, ya da

⁴⁵ - Sahife-i Seccadiye, 4. dua

bazıları onun sözlerini duymuş ama o hazretin maksadını tam olarak anlayamamış olabilirler. Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sahabesinin efdaliyet ve büyüklüğünü hayale sığdırabilmek mümkün değildir.”⁴⁶

Şehid Muhammed Bâkır es-Sadr da sahabenin vasıflarını özetlerken şöyle diyor: Sahabe seçkin vasfı ve derin imanıyla İslam ümmetinin gelişip yetişmesinde etkin olan en salih ve üstün gruptur; nitekim Hz. Resulullah'ın (s.a.a) yetiştirip oluşturduğu bu nesilden daha takvalı, daha temiz ve imanlı bir nesle tarihte rastlayabilmek mümkün değildir.”⁴⁷

4- Kur'an, Sünnet Ve Tarih; Bazı Sahabenin Adaletli Davranmadığına Şehadet Etmektedir

Bazı sahabenin maalesef münafık olduğu gerçeği, Medine-i Münevvere'de ortaya çıkmış, anlaşılmıştı. Kur'an-ı Kerim on iki surede bir hayli sert ifadelerle bu münafıkların maskesini düşürdü.

Bu surelerden biri münafıkların hataları, kusurları, zaafıları ve diğer özelliklerine ihtisas

⁴⁶ - Aslu's-Şia ve Usulihâ, s.84-85.

⁴⁷ - Bahsu'n Havl el-Velaye, c.11, s.48. Mecmuatu'l-Kelime.

bulmuş ve Müslümanlar onlara karşı uyarılmışlardır. “Nifak” ve “Münafıklar” kelimesinin Kur’an’da tam 37 yerde geçmesi gayet düşündürücüdür. Bu münafıklar elbette ki, Hz. Resulullah’ın (s.a.a) yanında görünen ve o hazretin güya sohbet arkadaşı olan insanlardı! Hatta muhtemelen bunlardan bazıları nifak belasına müptela olmadan önce o hazretin gerçekten arkadaşı ve yakın adamlarındandı ve o hazretle birlikte bazı savaşlara katılmış kimselerdi! Niceleri kalplerinde maraz tohumları yeşermeyen önce salim ve sadık kalplere sahip insanlardı. Sahabe arasında öyleleri vardı ki, sadaka ve ganimetler bölüştürülürken Peygamber-i Ekrem’i (s.a.a) eleştirip, ona dil uzatıyor, eziyet edip “huve uzun”, yani “O, pek saf ve ne desek dinleyip hemencecik kabul ediveren biridir!” diyordu! Kimi, Müslümanlar arasında tefrika ve bölücülük yaratmak için Mescid-i Zırrar inşa ediyordu! Kiminin kalbinde hastalık vardı, kimi sorumluluktan kaçmak için yalan söyleyip bahaneler uyduruyordu. Nitekim Tebüük savaşında 80’den fazla sahabe bu zor savaştan kaçabilmek için bahaneler uydurmuş “söylediklerimiz bahane değil, doğrudur” diyerek Hz. Resulullah’a (s.a.a) yemin bile

etmiş, o büyük insan da onların yeminini kabul etmiş⁴⁸ ve bu olaydan sonra şu ayet nazil olmuştur: **“Onlara geri döndüğünüzde kendilerinden vazgeçmeniz için Allah’a yemin edecekler. Artık siz, onlara yüz çevirin. Onlar gerçekten pistirler. Kazanmakta olduklarının bir cezası olarak onların barınma yeri cehennemdir. Kendilerinden hoşnut olmanız için size yemin ederler. Siz onlardan hoşnut olsanız bile şüphesiz, Allah, fasıklar topluluğundan hoşnut olmaz!”**⁴⁹

Bu gazvede münafıklardan on dört kişi, bir kavşakta karanlıktan yararlanarak Hz. Resulullah’ı (s.a.a) uçuruma yuvarlamak için komplot tertiplemiştir⁵⁰.

Yine Tebük Gazvesi dönüşünde Hz. Resulullah (s.a.a) yol üzerinde bulunan Muşakkik Vadisi’ndeki pınara varanların herkes gelinceye kadar sabretmesini ve o hazretle ordusu ulaşınca kadar pınardan su içmemesini emrettiği ve bunu bütün orduya duyurduğu halde münafıklardan birkaçı önden gidip pınara ulaşmış ve o hazretin sıkı direktifine rağmen pınar suyundan içmişti. Hazret, orduyla pınara varıp durumu görünce

⁴⁸ - Fethu’l-Bâri, c.8, s.113, bab: 79, h:4418.

⁴⁹ - Tevbe, 95-96.

⁵⁰ - Delailu’n-Nübuve, c.5, s.256-262.

“biz gelinceye kadar kesinlikle bu sudan içmemenizi söylememiş miydim?” buyurarak onları lânetlemiştir.⁵¹

Sözü uzatmadan münafıklar hakkında inen bazı ayetleri aktaralım:

*“Münafıklar içinde Allah’ın Resulüne (s.a.a) eziyet edip “O söylenen her şeyi yerine getiren saf -her söze kulak asan- bir kulaktır” diyenler vardır...Şüphesiz, Allah’ın Resulüne (s.a.a) eziyet edenler için pek acı bir azap vardır.”*⁵²

*“Allah’a ve Resulüne eziyet edenlere dünya ve ahirette Allah lanet etmiş, onlar için pek acı bir azap hazırlamıştır.”*⁵³

Kur’an-ı Kerim, sahabe arasında bazılarının iman etmiş gibi görüldüğünü, ama gerçekte iman etmediğini buyurmaktadır: *“Allah’a ve kıyamet gününe inandıklarını söyleyen bazıları vardır ki, aslında inanmamışlardır. Bunlar Allah’ı ve müminleri kandırmak ister, oysa sadece kendilerini kandırırlar, ama bunu bilmezler.”*⁵⁴

⁵¹ -Taberi Tarihi 2, s.186, hic. 9. yıl olayları

⁵² -Tevbe, 61

⁵³ -Ahzab, 57, bk: Mâverdi Tefsiri 4, s.422

⁵⁴ - Bakara, 8-9 bk: el-Camiu'l-Ahkâmi'l-Kur'an, c.1, s.192-197.

“Müminlerle karşılaştıklarında “Biz de inandık” derler, şeytanlarıyla baş başa kaldıklarındaysa onlara “biz aslında sizinleyiz, müminlerle alay etmekteyiz” derler.”⁵⁵

“Onlardan bazıları “eğer Allah bize lütfundan inayet ederse biz de ondan başkalarına bağışta bulunur, sadaka verir ve salihlerden oluruz” diye Allah’la sözleşip ahdederler. Ama Allah lütfundan onlara inayette bulunup da istediklerini verince cimrilikte bulundular ve verdikleri sözü tutmadılar. Bu nedenle Allah, verdikleri sözü tutmayan yalancılar olarak onlarla tekrar karşılaşacağı güne kadar, onların kalbine nifak yerleştirdi.”⁵⁶

Bu ayetler, sahabeden Sa’lebe hakkında nazil olmuştur. Bu sahabe Hz. Resulullah’tan (s.a.a) malının mülkünün artması için Allah’a dua etmesini istedi. Hz. Resulullah (s.a.a) “*Sakın ha!*” buyurdular, “*Ey Sa’lebe! Şükriñü yerine getirebileceğın az mal, tahammül edemeyeceğın -senin kapasiteni aşan- çok maldan daha hayırlıdır.*” Sa’lebe “Seni hak üzere gönderen Rabbime yemin ederim ki” dedi, “Eğer dua eder ve Rabbimin bana çok mal mülk vermesini sağlarsan, hak ve ihtiyaç

⁵⁵ - Bakara, 14, bk: Beyzavi Tefsiri, c.1, s.175-177.

⁵⁶ - Tevbe, 75-77.

sahibi herkese hakkı ve ihtiyacı olanı veririm!” Bunun üzerine Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) “*Ya Rabbi*” buyurdular, “*Sa’lebe’ye ziyadesiyle mal-mülk ver!*”

Bir süre sonra Sa’lebe’nin mal varlığı artınca Hz. Resulullah (s.a.a) ondan malının zekatını vermesini istedi, ama Sa’lebe “Zekatla cizye aynı şeydir” diyerek cimrilik edip zekatını ödemedi. Hz. Resulullah (s.a.a) vefat ettiğinde Sa’lebe henüz hayattaydı. Ebubekir halife olunca Sa’lebe ona zekat gönderdiyse de Ebubekir onun zekatını kabul etmeyip geri gönderdi; Ömer halife olduğunda o da Sa’lebe’nin malının zekatını reddetti. Derken, Osman döneminde Sa’lebe, malının zekatını ödeyememiş olarak ölüp gitti⁵⁷.

Secde Suresi’nde Allah Teala şöyle buyurur: “**İman eden kimse, fasık kimse gibi olur mu? Hayır, asla bunlar eşit değildir. İman edip salih amellerde bulunanların yaptıklarına karşılık olmak üzere onlar cennete yerleştirileceklerdir; fasık olanlar**

⁵⁷ - Fethu’l-Gadir Tefsiri, Şevkânî, c.2, s.185 ve İbn Kesir tefsiri, İsmail b. Kesir Demeşki, c.2, s.373 ve el-Hâzin Tefsiri, Alaaddin Ali b. İbrahim Bağdadi 2, s.125 ve Bağavî Tefsiri, Muhammed b. el-Hasan b. Mesud el-Ferrâ, c.2, s.125 ve el-Hazin Tefsirine haşiyede Taberi Tefsiri, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir Taberi, c.6, s.131.

da her çıkmak istediklerinde oraya geri çevrilirler ve onlara “İşte bu, yalan olduğunu söylediğiniz ateştir, azabını tadın şimdi!” denilir.”⁵⁸

Tefsir kaynakları bu ayette “mümin” olarak geçen tarafın Hz. Ali b. Ebu Talib (a.s), “fasık” olanınsa Osman tarafından Kûfe valiliğine atanan, sonra da Muaviye ve ardından da oğlu Yezid tarafından Medine’ye vali tayin edilen Velid bin Ukbe olduğunu yazar!!⁵⁹

Yine bir başka ayette şöyle buyrulur: **“İslam’a çağrıldığı halde Allah’a karşı yalan düzüp uyduranlardan daha zalim**

⁵⁸ - Secde, 18-20.

⁵⁹ - Taberi Tefsiri, c.21, s.107 ve el-Keşşaf, Zemahşeri, c.3, s.514 ve Fethu’l-Gadir, Şevkânî, c.4, s.225 ve İbn Kesir Tefsiri, c.3, s.462 ve Esbabu’n-Nüzul, Vahidî, s.200 ve Esbabu’n-Nüzul, Siyuti, Celaleyn Tefsirine haşiyede, s.550 ve Ahkamu’l-Kur’an, İbn Arabi, c.3, s.1489 ve Şerh-i Nehc. Bel., İbn E. Had. c.4, s.80 ve c.6, s.292 ve ed-Dürü’l-Mansur, Siyuti, c.5, s.178 ve Zâdu’l-Mesir, İbn Cevz-i Hanbeli, c.6, s.340 ve Ensabu’l-Eşraf, Belazuri, c.2, s.148 had:150 ve Hâzen Tefsiri, c.3, s.470 ve c.5, s.187 ve Mealimu’l-Tenzil, Bağavî Şafii ve el-Hazin’e Haşiye, c.5, s.187 ve Halebi Siresi, Halebi Şafii, c.2, s.85 ve Tahricu’l-Keşâf, İbn Hacer Askalânî (Keşaf’la birlikte basılmış), c.3, s.514 ve el-İntisaf fi ma Tazemmenehu’l-Keşâf (Keşaf’la birlikte basılmış), c.3, s.244.

kimdir? Allah, zalim olan bir kavmi hidayete erdirmez!”⁶⁰

Bu ayet, daha sonra yine Osman tarafından Mısır’a vali olarak atanan Abdullah b. Ebi Serh hakkında nazil olmuştur! Bu şahıs, Allah’a yalan isnadında bulunduğu için Hz. Resulullah (s.a.a) Mekke fethinde onun katline ferman çıkarmış, Kâ’be’nin perdesinin altına sığınsa bile görüldüğü yerde öldürülmesini emretmişti. Halebiye Siyeri bu olayı anlatırken şöyle yazar: “Bu açık emre rağmen, Mekke’nin fethedildiği gün Osman bu adamın affedilmesini sağlayıp ona aman alabilmek için Resulullah’ın (s.a.a) yanına çıkardı! Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) Osman’ın bu isteğine karşılık bir süre sükut ederek, oradaki Müslümanlardan birinin bu adamı öldürmesi için bekledi. Ancak, bunun yapılmadığını ve kimsenin tepki göstermediğini görünce ona aman verdi ve kısa suskunluğunun nedenini bizzat kendisi açıkladı!⁶¹

Yine sahabe arasında öyleleri vardı ki, Kur’an-ı Kerim onlar hakkında şöyle buyurmaktadır: **“Onlar yeminlerini siper**

⁶⁰ - Saff, 7.

⁶¹ - Halebi Siresi, Mekke’nin fethi babı.

edinerek Allah'ın yolundan alıkoydular. Artık onlar için alçaltıcı bir azap vardır.”⁶²

Ve bir başka ayette şöyle buyruluyor: **“Gerçek şu ki, münafıklar, akıllarınca Allah'ı aldatmaktadırlar; oysa Allah onları aldatmaktadır. Namaza kalktıkları zaman isteksizce kalkarlar, insanlara gösteriş yapar ve Allah'ı ancak çok az anarlar. İki taraf arasında şaşkın ve kararsız halde bocalayıp dururlar, ne o taraftandırlar, ne de bu taraftan. Gerçekten de Allah'ın saptırdığı birine kurtuluş yolu bulamazsın artık”**⁶³.

Kur'an-ı Kerim'de sahabe arasından; Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sözlerini duydukları halde, kendi arzularına kapılmakta ısrar ettikleri için Allah tarafından kalplerine mühür vurulan bir gruptan sözedilir: **“Onlardan kimi gelip seni dinler. Nitekim yanından çıkıp gittikleri zaman, kendilerine ilim verilenlere derler ki: “O biraz önce ne söyledi?!” İşte Allah onların kalplerini mühürlemiş ve onlar kendi arzu ve heveslerine uymuşlardır”**⁶⁴.

⁶² - Mücadele, 16; bk: Hazin Tefsiri, c.4, s.262 aynı ayetin tefsirinde.

⁶³ - Nisa, 142-143.

⁶⁴ - Muhammed, 16 bk: Safve't-ul Tefasir 3, s.209-

Yine Allah kalplerinde maraz olan, yeryüzünde fesad çıkaran ve akrabalarıyla bağlarını kesen bazı münafıkları lanetlemekte ve şöyle buyurmaktadır: **“İşte bunlar; Allah onları lanetlemiş, böylece kulaklarını sağırlaştırmış ve basiret gözlerini de kör etmiştir. Onlar Kur’an’ı iyiden iyiye düşünmezler? Yoksa kalplerine kilitler mi vurulmuş?”**⁶⁵

Zu’s-Sudeyye, görünüşte pek dindar bir sahabeydi, görenleri şaşırtacak kadar çok ibadette bulunuyordu. Hz. Resulullah (s.a.a) onun gerçek zahirini açıklayarak *“Onun çehresinde şeytanın kara yüzü görünüyor”* buyurdu ve Ebubekir’i onu öldürmekle görevlendirdi. Ancak Ebubekir onu namaz kılmakla meşgul halde bulunca öldürmeyip geri döndü! Hz. Resulullah (s.a.a) Ömer’i bununla görevlendirip gönderdi, ama o da aynı şeyi yapınca bu sefer Ali b. Ebu Talib’i (a.s) gönderdi, ama İmam oraya vardığında Zu’s-Sudeyye çoktan kaçmıştı!⁶⁶

Zu’s-Sudeyye daha sonra, İslam ümmetinin başına bela olan Hariciler güruhunun liderlerinden biri olmuş, Nehrevan

⁶⁵ - Muhammed, 23-24 bk. Saf. Tef. 3, s.211,212

⁶⁶ - el-İsabe Fi Temyizî’s-Sahabe, c.1, s.484, no: 2446 ve Fethu’l-Bâri, c.6, s.617 had: 3610.

savaşında Hz. Ali (a.s) tarafından öldürülmüştür⁶⁷.

Sahabe içinden bir grup, insanları Hz. Resulullah'tan (s.a.a) soğutup ondan uzaklaştırabilmek için bir evde gizlice toplanıyor, sürekli komplolar tertipliyordu. Hz. Resulullah (s.a.a) bu uğursuz toplantılardan birinde, sözkonusu evin içindekilerle birlikte yakılmasını emretti⁶⁸.

Gazman bin Hars adlı bir sahabe Uhud savaşında pek kahramanca çarpışmıştı, onu gören diğer sahabeler “pek korkusuzdu, yiğitçe savaştı” deyince Hz. Resulullah (s.a.a) “*Biliniz ki o, cehennem ateşi ehlidir*” buyurdu. Bu adam aynı savaşta yaralanıp bir köşede yatınca, diğer sahabeler yanına gelip “Ey Ebul Gaydag, cennetin kutlu olsun!” diyerek tebrik etmek istediler, ama o “Ne cenneti?!” diye cevap verdi “Çer-çöpten cennet mi olurmuş?! Ben sadece kavmiyet gururumu sergileyip nam kazanmak ve ne yaman bir savaşçı olduğumu göstermek için savaştım!”⁶⁹.

Bir grup münafık, Müslümanlar arasında bölücülük yaratabilmek için Mescid-i Zırar

⁶⁷ - Nebevi Siresi, İbn Hebban, s.546 ve Murucu'z-Zeheb, c.2, s.425 ve el-Kamil Fi't-Tarih, c.3, s.348 ve el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.7, s.32.

⁶⁸ - İbn Hişam Siresi, c.3, s.235.

⁶⁹ - el-İsabe, c.3, s.235.

adlı bir cami yaptırmıştı. Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sahabesi arasında bulunan bu 12 münafık, söz konusu camiyi Allah rızası için yaptırdığını söylüyordu!

İbn Hacer Haysemi, Ebu Derda'dan rivayetle Hz. Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu yazar: *“Sizlerden bazısının Havuz'un başında benden alınarak götürüldüğünüzü görüyor ve “bunlar benim ashabımdır!” diyeceğim; bunun üzerine “sizden sonra bunların neler yaptığmdan haberiniz yok!” denilecek bana!”*⁷⁰

Ebu Derda'dan şu hadis rivayet edilir: Bir gün Hz. Resulullah'a (s.a.a) “Ümmetinizden bir güruhun, iman ettikten sonra kafir olacağını haber vermişsiniz?...” diye sordum *“Doğrudur ey Ebu Derda”* buyurduktan sonra *“sen onlardan değilsin”* diye ekledi.”⁷¹

İmam Ahmet, Ebi Bekre'den rivayet eder: Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: *“Ashabım ve beni görenlerden bir grup insan Havuz'da bana getirilir. Onların benden koparılıp ayrılırlar ben “Ashabım! Ashabım!” derim; bunun üzerine bana şöyle nida gelir;*

⁷⁰ - Mecmeu'z-Zevaid, c.9, s.367.

⁷¹ - Ae.

“Onların senden sonra neler yaptığını bilmiyorsun!””⁷²

İmam Ahmed, Enes bin Malik kanalıyla Resulullah’tan (s.a.a) şu hadisi rivayet eder: *“Havuzumun başında bana bir grup adam getirilir, ama benden uzaklaştırılırlar, ben “Ya Rabbi! Bunlar benim ashabım, ashabım?!” deyince şu nida gelir: “Bunların senden sonra neler yaptığını bilemezsin!”⁷³”*

Yine İmam Ahmed, Said bin Cubeyr’dan, o da İbn Abbas’tan şöyle rivayet eder: “Resulullah (s.a.a) ayağa kalkıp vaaz etti, vaazında *“Bilin ki siz çıplak ve yapayalnız olarak haşrolunacaksınız”* buyurarak, *“Tıpkı Yüce Allah’ın şu buyruğunda olduğu gibi”* diye ekledi ve şu ayeti okudu: **“Yaratılışa ilk başladığımız gibi iade ederiz onu, bu bizim vaadimizdir ve bunu mutlaka yerine getiririz!”**

Bu buyruğun ardından, *“Mahlukatın ilk güruhu Hz. İbrahim Halilu’r-Rahman’ın (a.s) sancağı altında toplanır; ardından sizlerden, cehennem ehli olan bir grup getirilir!”* buyurdu.

İbn Cafer, Hz. Resulullah’ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu anlatır: *“Sizlerden bir grup,*

⁷² - Müsned-i İmam Ahmed, c.5, s.50 1.baskı; Sahih Buhari c. 7 s. 207; Sahih-i Müslim c. 7 s 71.

⁷³ - Ae. c.3, s.281.

şimal ehli -cehennemlik- olarak pek yakında bana getirilir. Ben “Rabbim! Sahabeme yardım et!” derim, bana şöyle nida gelir: “Bunların senden sonra neler yaptığını bilmiyorsun... Sen aralarından ayrıldıktan sonra dinden çıkıp mürted oldular!” Bunun üzerine ben, Allah’ın salih kulunun söylediği şu sözü söylerim: “Ben, hayatta olduğum sürece onlar için şahit idim!...Gerçekten sen aziz ve hikmet sahibisin.”⁷⁴

5- Bazı Sahabe Kur’an ve Sünnette Lanetlenmiştir

Kur’an’da geçen lanetlerin 4 grupta toplandığını belirterek bunları şöyle sınıflandırmıştık:

Bütün kafirler, Ehl-i Kitap’tan bazıları, münafıklar, İslam toplumunun sosyal düzenini tehdit eden unsurlar.

İlk iki grup dış unsurlardır; üçüncü ve dördüncü grup iç unsurlar olup İslam ümmetinin içinde yaşamaktadır. Binaenaleyh Kur’an-ı Kerim nifakı lanetlerken, aslında münafık olan, ama Müslümanmış gibi görünerek Hz. Resulullah’ın (s.a.a) sahabesi arasında yer alan bazılarını lanetlemektedir.

⁷⁴ - Ae. c.1, s.235.

Sahabeden olan bazılarının Kur'an'da lanetlendiği en bariz örneklerden birini özetle aktaralım: **“Hani biz sana “Muhakkak Rabbin insanlara ihata etmiştir” demiştik. Sana gösterdiğimiz o rüyayı insanları denemek için yaptık, Kur'an'da lanetlenmiş ağacı -soyu- da! Biz onları korkutmaktayız, ama bu onlarda büyük bir azgınlıktan başka şeyi artırmıyor!”**⁷⁵

Müfessirler, Kur'an-ı Kerim'de geçen bu melun şecerenin (lanetli soy) Hakem bin Ebu'l-Âs'ın soyu olduğunu yazmışlardır. Ayette geçen rüya da, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) “Mervan bin Hakem'in oğullarının, onun minberine çıkıp indiğini gördüğü rüya”dır.⁷⁶

Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) ashabı arasında bazılarını defalarca lanetlemiştir ki bunların en meşhur olanı, Hakem bin Ebu'l-Âs'la onun melun soyudur. Hz. Resulullah (s.a.a) onlar için “*Ümmetim, bu adamın (Hakem'in) soyundan gelenlerden çok büyük acılar çekecek!*” buyurmuştur⁷⁷.

⁷⁵ - İsrâ, 60.

⁷⁶ - Tefsir-i Kebir, c.20, s.237 ve el-Cami-u li'l-Ahkami'l-Kur'an, c.10, s.281-286 ve Ruhul-Meâni, Âlusi, c.15, s.105-107.

⁷⁷ - Önceki kaynaklara ilaveten Fahr-i Razi de Ayşe'den ulaşan bu rivayeti, Şecere-i Melune'nin Hakem b. Ebi'l-Âs'la soyu olduğuna delil göstermektedir.

Ayşe, Mervan'a şöyle demiştir: “Resulullah’ın (s.a.a) babanı lanetlediğine ben şahidim; o sırada sen babanın sulbündeydin!” sonra Ayşe şöyle ekliyor:

“Hz. Resulullah (s.a.a) onu Taif’in çevrelerine sürmüş, Medine’ye girmesinin haram olduğunu ilan etmişti. Hz. Resulullah (s.a.a) vefat edince Osman, Ebubekir’e gidip onun Medine’ye girmesine izin verilmesini istedi, ama Ebubekir bunu kabul etmedi. Ebubekir’in ölümünden sonra Osman, Ömer’e gidip babanın Medine’ye girmesi için ondan izin istedi, ama o da kabul etmedi. Derken, Osman halife olur olmaz babanı büyük bir saygıyla Medine’ye getirip ona 100 bin dirhem bağışladı ve seni (Mervan’ı) kendi yanına yardımcısı olarak atadı... Böylece halife

Ayrıca el-Müstedrek Ala’s-Sahihayn, Hâkem, c.4, s.481’de bu rivayet sahih görülmektedir ve Sevaiku’l-Muhrika, s.179 Muhammediye basımı ve s.108 Meymeniye basımı-Mısır ve Tethiru’l-Cinan, Sevaik’le basılmış nüshada, s.63 Muhammediye basımı ve onun haşiyesinde s.144 Meymeniye basımı; Dürru’l-Mensur, Siyuti, c.4, s.191 ve c.6, s.41 ve Maktelu’l-Hüseyn (a.s), Harezmî Hanefî c.1, s.172 ve Siyer-i A’lamu’n-Nubelâ, c.2, s.80 ve Usdu’l-Gabe, İbn Esir, c.2, s.34 ve el-İstiy’ab, İbn Abdulbirr, el-İsabe’yle birlikte basılmış, c.1, s.317, Mısır basımı ve Halebi Siresi, c.1, s.317 ve Nebevi Siresi, Zeynî Dehlan, Halebi Siyeri’ne haşiyede, c.1, s.225 ve 226 ve el-Gadir, Eminî, c.8, s.245.

kendisinin öldürülmesine ve hilafetin tahribine zemin hazırlamış oldu!”

Nasr b. Müzahim Mungari, Abdulgaffar b. Kasım’dan, o da Adiy b. Sabit yoluyla Berra b. Âzib’den şöyle rivayet eder: Ebu Süfyan, arkasından oğlu Muaviye’yle birlikte geliyordu, Hz. Resulullah (s.a.a) onlara bakarak, “*Ya Rabbi, uyana da, uyulana da lanet et*” buyurdu ve ekledi: “*Ya Rabbi! Ukay’as’a lanet et!*” İbni’l-Berra babasından “Ukay’as da kim?” diye sorunca⁷⁸ “Muaviye” diye cevap verdi⁷⁹.

Nasr, bu hadisin devamını Ali b. Akmer’den rivayetle şöyle anlatır: Ebu Süfyan bir bineğin üzerinde geliyordu, yanında da Muaviye’yle kardeşi vardı, biri bineğin ardından geliyor, diğeri de hayvanın yularını çekiyordu. Hz. Resulullah (s.a.a) onları görünce “*Ya Rabbi!*” buyurdu “*Yuları tutana (Muaviye), hayvanı dehleyene (kardeşi) ve binene (Ebu Süfyan) lanet et!*”

“Bunu bizzat kendin mi Resulullah’tan (s.a.a) duydun?” diye sordüğümüzda “Evet”

⁷⁸ - Hadiste geçen Arapça “ka’as” lügati, burada “son çocuk, arkadan gelen oğlan çocuğu” demektir. Bk: en-Nihaye Fi Garyibi’l-Hadis-i Ve’l-Eser, c.4, s.87-88.

⁷⁹ - Vakıa-ı Sıffin, s.217, üstad Abdusselam Muhammed Harun’un şerh ve incelemesi, Mısır basımı.

dedi, “Yalan söylüyorsam gözlerim kör olduğu gibi, kulağım da sağır olsun!”⁸⁰

Muhammed b. Ebubekir, Muaviye’ye gönderdiği bir mektupta şöyle der: “...Görüyorum ki kendini Ali’yle - kıyaslamada, -ona denk görmedesin. Oysa o Ali’dir,, sen ise Muaviye... O soy-sop açısından insanların en temiz, evlatları açısından insanların en üstünü, eşi bakımından insanların en iyisi, akrabaları bakımından insanların en alâsıdır; kardeşi Cafer Mute savaşında kendisini İslam’a feda etmiş, amcası Seyyiduşşüheda Hamza Uhud’da şehid düşmüş, babası Ebu Talib bütün varlığıyla Hz. Resulullah’ı (s.a.a) savunup korumuştur ve biz elbet onun taraftarıyız! Sen ise lanetlenmiş oğlu lanetlenmişin tekisin! Baban Ebu Süfyan’la sen, Resulullah’a (s.a.a) komplolar kurmada, ona sorun üzerine sorun yaratmada, Allah’ın nurunu söndürebilmek için elinizden geleni yapmadaydınız! Bu uğursuz emelinizi gerçekleştirebilmek için adam topluyor, para harcıyor, kabile başkanlarını satın alıyordunuz! Baban bütün hayatını buna sarfederek öldü, şimdi de sen onun yolunu sürdürmekteisin!”

⁸⁰ - Ae. s.220

Muaviye'nin bu mektuba yazdığı cevabiyede, babasının ve kendisinin lanetlenmişlerden olduğunu inkar etmemesi hayli ilginçtir!⁸¹

Kur'an, sünnet ve tarihten aktardığımız bütün bu örnekler sahabenin tamamının adil insanlar olmadığını gözler önüne sermekte, bizzat sahabenin bile ashabın tamamını adil görmediğini göstermektedir. Nitekim Ayşe, Mervan'a "Sen henüz babanın sulbündeyken Hz. Resulullah'ın (s.a.a) babanı lanetlediğine bizzat kendim şahidim!" demektedir!

Ayşe'nin Osman hakkındaki "Şu çelimsiz ihtiyarı gebertin gitsin, çünkü o kafir olmuştur artık!" şeklindeki ünlü cümlesi⁸² bu konuda

⁸¹ - Murucu'z-Zeheb, c.3, s.14, s.16.

⁸² - Tarih-i Taberi, c.4, s.459; el-Kamil Fi't-Tarih, İbn Esir-i Cezeri-i Şafii, c.3, s.206, Tezkiretu'l-Havass, Sıbt b. Cevzi-i Hanefi, s.61 ve 64; el-İmamet-u ve's-Siyase, İbn Kuteybe, c.1, s.49, bu kaynakta kafir olmuştur yerine facir ve zalim olmuştur tabiri geçer; Mısır-Mustafa Muhammed; Siret-i Halebiye, Ali Burhanuddin Halebi Şafii, c.3, s.286, Mısır-Bahiyye bas. HK. 1320, Ahadis-i Ümmü'l-Müminin Ayşe, Allame Askeri, c.1, s.105, Tarih-i İbn A'sam, s.155 Bombai bas.'dan iktibasla; en-Nihaye, İbn Cezeri-i Şafii, c.5, s.80, Mahmud Muhammed Tenahi, Beyrut-Daru'l-Hayati't-Temasi'l-Arabi basımı, Tâcu'l-Arus Min Şerhi'l-Kâmus, Zübeydi Hanefi, c.8, s.141, Lisanu'l-Arab, İbn Manzur, c.14, s.193; Şerh-u Nehci'l-Belaga, İbn Ebi'l-Hadid, c.2, s.77 Beyrut-Ofset basımı

başkaca bir söze gerek bırakmamaktadır aslında...

6- Türlerle Belli Şahıslar Arasında Farklılık Gözetilemez

Buraya kadar sergilenen belgeler Ebu Hamid Gazali'nin ortaya attığı bir başka iddiayı da çürütmektedir. Gazaliyle ona uyanlar şöyle der: Câiz olan lanetleme, ancak belli bir sınıfa girenlerle onların malum sözkonusu vasıflarının lanetlenmesidir. Mesela kafirler, bid'at ehli olanlar, zalimler, faizciler... vb.'lerini genelleyerek lanetlemek caizdir, ama mesela "Allah falanca şahsa lanet etsin, kafir, fasık veya bid'at ehlidir" diyerek belli bir şahsı lanetlemek tehlikelidir ve caiz değildir.⁸³

İbn Teymiyye de Gazali'nin bu görüşünü onaylamıştır.

Bu hususta aşağıdaki konulara işaret etmek gerekir:

a- Öncelikle şunu belirtmekte yarar vardır: Lanetleme ve beddua, melun kimsenin hal ve durumunu belirleyip bunu haber vermek

Mısır 1. basımının üzerinden ve c.6, s.215 Mısır basımı, Muhammed Ebulfazl, c.2, s.408 Beyrut-Mektebu'l-Hayat basımı ve c.2, s.121 Daru'l-Fikir basımı.

⁸³ - İhya-i Ulumiddin, Gazali, c.3, s.133-135 Daru'l-Fikir bas.

değildir; bu nedenle de “tövbe edip bağışlanması mümkün olduğundan, melun kimsenin lanetlenmesinin doğru olmayacağı” görüşü geçersiz olmaktadır. Zira daha önce de vurguladığımız üzere lanetleme ve beddua, söz konusu şahsın Allah’ın rahmetinden dışlanmasını dilemek ve buna dua etmektir.

Evet, Yüce Allah, müminin bu dilek ve duasını kimi zaman kabul edip yerine getirir, kimi zaman da getirmez ve o şahıs tövbe ederek daha sonra salih kullar arasına katılabileceği gibi, kimi zaman da tövbe etmez ve o hali üzere kalabilir.

Ancak, esas şudur: Yüce Allah’ın, kendi ölçü ve kıstasları vardır ve bunlara göre davranır; mümini de belli ölçülerle vazifelendirmiştir ve o da bu ölçüler çerçevesinde dini vazifesinin gereğini yerine getirmekle mükelleftir. Mümin bir insan, Kitap’la sünnette lanetlenen bir eylemi yerine getiren birinin bu amelini gördüğünde, emr-i maruf ve nehy-i münker (iyiliğe davet ve kötülükten men) vazifesi gereğince, bu vazifeyi 3 merhaleden yerine getirmekle yükümlüdür; eli, dili ve kalbiyle bu farzı ve vazifeyi yerine getirmekle mükelleftir.

Lanet, bu üç merhalenin dil ve kalple ilgili merhalesinde gerçekleşir. İşlenen melunluğu diliyle kınayabiliyorsa diliyle, bunu

yapamıyorsa onu kalbiyle kınamakla yükümlüdür.

Bu tür lanette, şahsın Yüce Allah indindeki halinin ve konumunun bilinmesi gibi bir zaruret zaten söz konusu değildir; eğer onu Allah ve Resulü lanetlemişse, bu durumda da hem beddua, hem konumu hakkında Yüce Allah’la Resulü nezdindeki bilgi de tam demektir.

Sınıf ve birey laneti arasında ayrım gözetme kaidesi, belli bir şahsın bir mümin tarafından lanetlenmesiyle Allah ve Resulü (s.a.a) tarafından lanetlenmesinin birbirine karıştırılmasından ve bunun yanlış tahlil edilmesinden kaynaklanmıştır. Hata şu noktadadır: Belli bir şahıs bir mümin veya halk tarafından lanetlenirken; onun hakkında sadece beddua geçerli olup “hali ve geleceğine tam vakıf olma” durumu yokken, aynı şahsın Allah ve Resulü (s.a.a) tarafından lanetlenmesi olayında bu vukuf ve bilgi vardır.

Bizim burada sözünü ettiğimiz olay, bireyin ahiretine vakıf olma gibi bir gerek taşımamaktadır; binaenaleyh Gazalinin “Mümin bir insan, bir Yahudi’yi lanetleyemez, çünkü günün birinde Müslüman olabilir, Müslüman biriye Allah katında asla melun sayılamaz!” şeklindeki görüşünün konuyla uzaktan yakından alakası bulunmamaktadır.

Zira belli bir şahsın mevcut durumuna binaen Yüce Allah, onun laneti hak ettiğini buyuruyorsa; bunun tartışılmayacağı ortadadır. Allah'ın buyurduğu ölçüler çerçevesinde bir şahıs, o sıradaki mevcut haliyle laneti hak edebilir ve pekala melun olabilir; ancak onun Yüce Allah nezdinde de melun olup olmayacağı elbette ki gelecekte işleyeceği ameller ve uyacağı veya uymayacağı kurallar çerçevesinde belirlenecektir. Bu durumda bireyin isim verilerek lanetlenmesi veya ona beddua edilmesi fikhî açıdan ihtiyata aykırı düşmeyeceği gibi, bilakis, bunun terk edilmesi halinde ihtiyata ters düşülmüş olacaktır. Zira bu durum, müminin “hakkı savunma ve hak taraftarlığı duygusu”nun zayıflamasına, “bâtılı inkar etmeme duygusu”nun ise giderek güçlenmesine yol açacaktır.

Bu da, lanet ve bedduanın terk edilmesinin ihtiyata aykırı olduğunu göstermekte ve Gazali bunca açık ve net bir hakikati inkara kalkışmaktadır.

b- Kur'an'da şöyle buyruluyor: **“Senin yapabileceğin hiçbir şey yoktur; Allah ya onların tevbesini kabul eder, ya da**

cezalandırır, gerçekten de onlar zalimdirler.”⁸⁴

Tefsirlerde bu ayetin, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Bi'r-i Maune şehidlerinin katillerini bir ay boyunca her namazdan sonra lanetlemesi üzerine indiği geçer; bu ayet Allah Teala'nın Resulullah'ı (s.a.a) lanetlemekten men ettiğine delalet etmez.

Bu ayetten çıkarılan nihai sonuç şudur: Şahıslara lanet ve bedduada bulunmanın, onların akibetleri -sonları- ile hiçbir alakası yoktur. Bilakis, Allah Teala onları cezalandırabileceği gibi, affedebilir de, bu ancak Allah'ın bileceği bir şeydir ve Gazali'nin zannettiği gibi onlara lanet ve bedduada bulunulmasının engellenmesini gerektirmez.

c- Şahısların lanetlenmesinin çok hassas bir konu olduğu malumdur.ancak sırf bu hassasiyet yüzünden lanetlemenin terk edilmesi gerektiği görüşüne katılmıyoruz. Zira bu hassasiyet söz konusu terki değil, lanetlenecek şahıs hakkında çok dikkatli davranma gibi bir tavrı gerekli kılmaktadır. Kesinlikle laneti hak etmeyen birinin lanetlenemeyeceği bilinmelidir.

⁸⁴ - Âl-i İmran, 128.

d- Susma ve meseleyi sessizce geçiştirmenin en doğru yol olduğu ve bu durumda hiçbir riske düşülmeyeceği, Şeytan hakkında durum böyleyken diğerleri hakkında da kesinlikle böyle olduğu konusunda da Gazali'yle aynı görüşü paylaşmıyoruz. Zira lanet olayı, toplumun bu sayede sapmalardan korunabileceği kültürel ve edebî bir tavidir. Lanetin gerekli olduğu yerde susmayı tercih etmek, ümmetin güven ve huzurunu tehlikeye düşürecek sapmalara susarak bunları zımnen onaylamak demektir. Bu nedenledir ki Allah Teala Kur'an-ı Kerim'de Şeytan ve "melun soy"u, yani Hakem bin Ebu'l Âs'la onun soyunu lanetlemektedir.

e- Türle şahıs ayrımının geçersizliğinin başlıca delillerinden biri de, Resulullah'ın (s.a.a) sahabesinin uygulamasıdır. Sahabe belli şahısları muhatap almış ve onları küfür ve nifakla suçlamıştır. Mesela Ayşe, Mervan'la babasının melun olduğunu söylemiştir⁸⁵; aynı şekilde halife Osman'ı da yaşlı bir bunak ve kafir olarak tanımlamıştır.⁸⁶ Keza Ebu Said Hudri'nin şu sözü meşhurdur: "Biz

⁸⁵ - Usdu'l-Gabe, İbn Esir. c.2, s.35 ve Tefsir-i Kebir, Fahr-i Razi, c.20, s.237'de İsra suresinin 60. ayetinin tefsirinde.

⁸⁶ - el-Kamil Fi't-Tarih, c.3, s.105 ve Taberi Tarihi, c.3, s.12, HK. 36. yılın olayları.

münafıkları, Ebutaliboğlu Ali'ye düşmanlık beslemeleriyle tanırdık”⁸⁷. Ebu Said Hudrî'nin bu sözleri, münafıklıkla suçlanan belli şahıslara yönelikti.

h- İbn Akiyl-i Alevî, Gazali'yi reddederek şöyle der: İbn Münir, Gazali ve bunlara uyanlar, şarap içtiği için cezalandırılan Allah ve Resulünü seven adama lanet edilmesini meneden Hz. Resulullah'ın (s.a.a) bu emrini esas alarak insanların isim verilip lanetlenmesinin yasaklandığı şekilde bir genellemeye nasıl gidebilirler? Oysa sözkonusu hadisteki yasağın nedeni Allah ve Resulü'nü (s.a.a) sevmedir ki, cezadan sonra da sürmüş bir haldir bu ve bunun tayin veya reddini bu rivayete dayandırabilecek hiçbir nokta yoktur. Dahası; Hz. Resulullah (s.a.a), sahabe ve geçmişteki din büyüklerinden çoğunun uygulaması, yukarıdaki zevatın atfettiği cihetin tam tersine olmuştur.

Bir Müslüman'ın isim verilerek lanetlenebileceğinin en güçlü delili bizzat Kur'an-ı Kerim'dir. Lanetleşenler hakkında Kur'an-ı Kerim **“Yalan söylüyorsa Allah'ın lanetinin kendi üzerine olmasını söyleyerek beşinci kez yemin etsin...”**⁸⁸ buyurur.

⁸⁷ - Sünen-i Tirmizi, c.5, s.593 ve Menâkıb 20. bab.'da Menakıb-ı Ali (a.s) 3717. hadis.

⁸⁸ - Nur, 7.

Lanetleşmenin hükmü ve geçmişine bakıldığında Hz. Resulullah'ın (s.a.a) lanetleşen taraflara yemin ettirdiği görülür; İslam şeraitinin hükmü olan bu kural kıyamete dek ümmet-i Muhammed'in (s.a.a) değişmezlerinden biri olarak kalacaktır. Edebiyat kaynaklarında da geçtiği üzere mütekellim (birinci tekil ve çoğul şahıs) zamiriyle tayin edilme, ad verilerek tayin edilmekten daha güçlü ve önceliklidir. İslam ümmetinden hiç kimse, "kafirden başkasının isim verilerek lanetlenmesi caiz değildir" diyen Gazali'yle taraftarlarını teyit edip lanetleşen taraflardan yalancının kafir olduğuna hükmetmemiştir.

Dahası, bizzat Hz. Resulullah (s.a.a) belli insanları isim vererek lanetlemiştir. Ebu Süfyan b. Harb, Süheyl b. Amr, Amr b. Âs, Ebu'l A'ver-i Selemi, Hakem b. Âs'la oğlu Mervan ve benzerleri bunlardan birkaçıdır. Sahabe-i kiramdan da nice büyükler; Muaviye, Amr b. Âs, Habib ve Abdurrahman b. Halîd, Zehhak b. Yezid, Busr b. Ertat, Velid b. Utbe, Ziyad b. Ebih, Haccac b. Yusuf-i Sakafi...vb. gibi adı bu satırlara sığmayacak kadar fazla nice şahsı isim vererek lanetlemişlerdir.

İslam tarihinde şu olay nakledilir: Hz. Resulullah'ın (s.a.a) emriyle o hazretin kültürel müdafaasını yapmakla görevlendirilen

Hassan bir Sabit bir şiirinde, Hz. Hamza'nın -ra- ciğerini yiyen Utbe kızı Hind'le onun kocası Ebu Süfyan'ı lanetlemiş, Hz. Resulullah (s.a.a) ona engel olmadığı gibi destek de olmuştur. Çağının ünlü şairlerinden olan Hassan'ın sözkonusu şiirinin bir beytinde "Allah, Ebu Süfyan'a ve onun insan ciğeri yiyen karısı Hind'e lanet etsin" ibaresi geçmektedir⁸⁹.

Yine İslam tarihindeki kayıtlara göre Hattaboğlu Ömer, Halid b. Velid'i, Malik b. Nuveyre'yi öldürdüğü için lanetlemiştir⁹⁰.

İmam Ali de (a.s) Osman'ın öldürüldüğü gün Abdullah b. Zübeyr'i lanetlemiş "Osman'ı niçin korumadın?" demiştir⁹¹.

Abdullah b. Ömer'in de, oğlu Bilal'i üç kez lanetlediği bilinmektedir.

İbn Abdulberr, Abdullah b. Hubeyre-i Sebai'nin şöyle anlattığını rivayet eder: Bilal b. Abdullah b. Ömer şöyle anlatır Bir gün babası Abdullah b. Ömer'in şöyle dedi: "Hz. Resulullah (s.a.a), kadınların camiye girmesini engellemememizi buyurdu; ben "Siz ne dersiniz deyin, ben karımın camiye gitmesine izin veremem, dileyen izin versin!" dedim.

⁸⁹ - Divan-ı Hassan, c.1, s.384 Dar-u Sadr basımı.

⁹⁰ - Taberi tar. c.3, s.241 ve el-Kamil-u Fi't-Tarih, c.3, s.358-359 ve Şerh-i Neh. Bel. c.1, s.179.

⁹¹ - Murucu'z-Zeheb, c.2, s.54.

Bunun üzerine babam bana dönüp “Allah sana lanet etsin!” dedi ve bunu üç kez tekrarladı; sonra da “Ben sana Hz. Resulullah’ın (s.a.a) buyruğunu söylüyorum, sen ona karşı çıkmaya yelteniyorsun öyle mi?!” diyerek çok öfkeli bir halde kalkıp gitti.⁹²

İmam Malik’den sahih yollarla aktarılan bir rivayette onun “Allah, Amr b. Ubeyd’e -dindar tanınan, zamanının ünlü sofusuna -lanet etsin!” dediği nakledilir. Ebu Hanife’nin yakın adamlarından olan Muhammed b. Hasan da Ebu Hanife’nin “Allah, Amr b. Ubeyd’e lanet etsin!” dediğini bizzat duyduğunu anlatır.

İbn Cevzî, Kadı Ebu Ye’la’dan senetle Salih bin Ahmed bin Hanbel’den nakleder: Bir gün babama, “bazıları bizim Yezid taraftarı, onun dostu olduğumuzu söylüyor” dedim. Babam, “Oğlum” dedi, “Allah’a iman eden biri Yezid’i nasıl sever?! Yüce Allah’ın Kur’an’da lanetlemiş olduğu birini biz neden lanetlemeyelim ki?! Ben, “Allah Kitabı’nda Yezid’i nerede lanetlemiştir?” dedim. Bunun üzerine babam dedi ki: “Allah Teala Kur’an’da şöyle buyurmuyor mu: **“Demek, işbaşına gelip yönetimi ele alırsanız hemen yeryüzünde fesad -bozgunculuk- çıkaracak ve akrabalık bağlarını koparıp atacaksınız,**

⁹² - Câmi-u Beyani’l-İlm-i ve Fazlihi, c.16, s.414’te 45174. hadis.

öyle mi? İşte bunlar; Allah bunları lanetlemiş, böylece kulaklarını sağırlaştırmış ve basiret gözlerini de kör etmiştir”⁹³. Ve şunu ekledi:

Yezid’in işlediğinden daha büyük bir fesad olabilir mi?” Bir başka rivayette de bu cümle şöyle geçer: “Oğlum, Kur’an’ın lanetlemiş olduğu biri hakkında ne diyebilirim ki?”⁹⁴

Buhari’de şu rivayet geçer: Vukey’ “Allah ona lanet etsin, şu Ali b. Büşr-ü Morrisi Yahudi midir, yoksa Hristiyan mıdır?” diye sordu. Babasının veya dedesinin hristiyan olduğu söylenince “Allah ona da, ona uyanlara da lanet etsin!” dedi.⁹⁵

Bekir b. Hemmad, Kadı Ebu’t-Tayyib, Ebul Muzaffer Esferaini ve daha birçokları, İmran b Hattan’ı lanetlediler; çünkü bu adam, kötülerin en kötüsü olan İbn-i Mülcem-i Muradi *lanetullah aleyhi*’ı öven şiirler söylemişti⁹⁶.

Yahya b. Muin, Hüseyin b. Âl-i Kerabisi-i Şafii Bağdadi’yi lanetlemiştir. Nitekim Tehzibu’t-Tehzib’de de yazıldığı üzere⁹⁷ büyük günahları işleyenlerin Müslümanlarca

⁹³ - Muhammed (a.s) 22-23.

⁹⁴ - Tathiru’l-Cinan ve’l-Lisan, İbn Hacer, s.50.

⁹⁵ - Halk-u Ef’alu’l-İbad, Buhari, s.20.

⁹⁶ - Nuru’l-Ebsar, Şeblenci, s.199.

⁹⁷ - Tehzibu’t-Tehzib, c.2, s.360’de 608. numara.

lanetlenmesi gayet normal karşılanıyordu ve ahlaksız insanların lanetlenmesi Müslüman toplumda yaygın bir tepkiydi. Hadis, tarih ve siyer kitapları incelenecek olursa benzeri örneklerin çok fazla olduğu görülecektir. Bu nedenledir ki hakkı araştıran birisi, bazılarının kalkıp da “şahısların isim verilerek lanetlenmesi yasaktır” demesinden asla çekinmez; çünkü Hz. Resulullah’la (s.a.a) sahabesinin ve tarih boyunca büyük ulemanın bu görüşe karşı çıktıkları ve günah işleyenleri lanetledikleri bilinmektedir.⁹⁸

7- Lanetleyen Kimse Kafir Olmaz

İslam fakihleri, kible ehlinin tekfiri olayına çok ihtiyatla yaklaşmış çok özel durumlar dışında buna izin vermemişlerdir. Zira tekfir meselesinin şeraitteki etkileri son derece zor ve çetrefillidir. Nebevi sünnetin sert tavrı meşhur olması nedeniyle bu hususta çeşitli örnekler sunmamızı gereksiz kılmaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur: Tekfirin başlıca şartlarından biri, ilgili şahsî görüşün yanlış bir içtihaddan kaynaklanmış olmamasıdır. Zira meseleyi anlamada hataya düşen müctehid

⁹⁸ - el-Nesaihu’l-Kâfiye, s.33-36, Fecir basımı.

mazur sayılır ve bir başka müçtehid ise onun görüş ve fikrini değiştiremez.

Lanetleme olayında da temel yapı budur. Bir müçtehidin içtihiadı veya mezhebi anlayışı, bazı sahabenin lanetlenmesinin caiz olmasına yol açıyor, hatta bunu olumlu ve müstehab görüyorsa; sözkonusu iddiadaki asla göre onun tekfir veya tefsikine (fasık görme) yol açsa dahi bunu yapma hakkına sahip olmadığımızı bilmeliyiz. Binaenaleyh içtihiad, bu hükümün istisna durumlarına girmektedir.

Bahsimizin bu kısmında İbn Teymiye'yle İbn Kayyım Cevziyye'nin bu konudaki görüşlerine yer vermek istiyoruz. Bu kısımlar, Vahabiliğin kurucusu Muhammed b. Abdulvahhab'ın kardeşi Süleyman b. Abdulvahhab'ın "es-Sevaiku'l-İlahiye Fi Redd-i ale'l-Vahabiyye" adlı eserinden alınmıştır. Yazar şöyle diyor:

"Her hal-u kârda bunlar, adak ve benzeri şeylerin küfür olduğunu sanıyorlar. Bu noktada bir başka esas vardır ki Ehl-i Sünnet'in usullerindendir ve Şeyh Takiyyuddin'le İbn Kayyım'ın da aktardığı üzere bu usullerde icma vardır. Bu esasa göre; İslam ümmetinden bir cahil ve hatalı insan şirk veya küfür olan bir amel işlediğinde ona kafir veya müşrik denilmez, zira cehalet ve hata küfür ve şirkin nedeni olamaz ve böyle biri

mazur sayılır. Şahıs ancak bilerek ve anlayarak günah işler ve işlediği günah, dinin zaruretlerinden olan bir şeyin inkarı olursa küfre veya şirke yol açar. Bütün Müslümanların bu hususta icması vardır.⁹⁹

İbn Kayyım Cevziyye'den de şöyle nakleder: Mürtedlerin küfrü iki türlüdür: Genel ve mutlak küfür; özel ve sınırlı küfür. Mutlak küfür, Yüce Allah'ın indirdiği ve Hz. Muhammed'in (s.a.a) peygamberliğinin gerektirdiği her şeyi inkar etmek demektir; özel ve sınırlı küfürse farzlar veya haramlardan sadece birinin reddi veya kendisinde Allah'ın sıfatlarından birinin bulunduğuna inanma veya bilerek ve anlayarak Allah'tan ulaşan bir haberi yalanlama ... gibi durumlardır. Bu gibi durumlar cehalet veya tevil nedeniyle baş gösterirse şahıs mazur görülür ve tekfir edilmez. Çünkü sahihler, sünenler ve müsnedlerde Ebu Hüreyre'den şöyle rivayet edilir:

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: “Ailesi için hiçbir hayırlı iş yapmayan ve çok günah işlemiş olan biri ölüm döşeğinde evlatlarını çağırıp, öldüğünde cesedini yakmalarını ve külünün yarısını denize, yarısını da karaya

⁹⁹ - Sevaiku'l-İhaliye, s.33, Daru'l-Hidayet bas.

savurmalarını vasiyet etti. Öldüğünde bu vasiyetini yerine getirdiler. Vallahi kimsenin görmediği bir azaba düşer olması mukadder kılınmıştı. Allah Teala denize ve karaya emrederek onun küllerini bir araya toplayıp “neden böyle yapmalarını vasiyet ettin?” diye sordu; adam “Allah’ım; biliyorsun ki ben bunu, senden korktuğum için yaptım” dedi. Bunun üzerine Allah Teala onu affetti. Bu adam Allah Teala’nın onun üzerindeki mutlak kudretini, yeniden diriltebilecek güce sahip olduğunu ve kıyameti inkar ettiği halde, bunu cahilliği nedeniyle yaptığı için Allah özrünü kabul etmiş ve onu affetmiştir.

Zira o, inada girişerek inkara kalkışmamış, bilgisi bundan fazlasına elvermediğinden öyle davranmıştır¹⁰⁰.

İbn Teymiye’den de şöyle aktarır: Gayet açık ve net bid’atlerden biri de Müslüman bir boy ve kabileyi tekfir edip kanlarını ve mallarını helal saymaktır. Bu, iki açıdan çok tehlikeli ve düşündürücüdür:

1- Tekfir edici kabilede, tekfir ettiğinden çok daha kötü bir bid’at varolabilir; zaten yekdiğerini tekfir eden gruplarda sıkça görülen bir şeydir bu. Bu

¹⁰⁰ - Ae. s.85.

gibileri hakkında Kur'an-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

“Gerçek şu ki, dinlerini parça parça edip kendileri de gruplaşanlar; sen hiçbir şeyde onlardan değilsin”¹⁰¹.

2- Grup veya kabilelerden birinin sünnete uygun davrandığını, diğerininse bid'at koyduğu varsayılacak olursa, bu durumda da sünnete uygun davranış; hatalı bir şey söyleyenı hemen tekfir etmek değildir; zira Yüce Allah Kur'an'da **“... Rabimiz, unuttuklarımızdan veya hatalarımızdan dolayı bizi azaplandırma...”** buyurmaktadır¹⁰². Rivayette, Yüce Allah'ın böyle diyenlere **“kabul ettim”** diye cevap verdiği geçer.

Yüce Allah şöyle buyuruyor: **“Bilmeyerek ve yanlışlıkla yaptıklarınızdan dolayı size bir vebal yoktur; ama bilerek yaptıklarınızdan hesaba çekileceksiniz.”¹⁰³**

Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: *“Şüphesiz Yüce Allah hata, unutkanlık ve mecburiyet yüzünden işlenen suçları affeder.”¹⁰⁴* Bu hadis sahihtir ve İbn Mace'yle diğerleri rivayet etmiştir. Sahabe,

¹⁰¹ - En'am, 1.59

¹⁰² - Bakara, 286.

¹⁰³ - Ahzab, 5.

¹⁰⁴ - Sevaiku'l-İlahiye, s.85.

tabiin ve Müslümanların imamları, birinin bir hata yapması halinde, sözü sünnete aykırı da olsa hemen tekfir edilemeyeceğinde icma etmişlerdir. Kısacası tekfir bahsi bu kısıtlı kitapçıkta ele alınamayacak kadar geniş ve teferruatlıdır.¹⁰⁵

Yine ondan rivayettir: “Yüce Allah bu ümmetin hatalarını affetmiştir. Rivayet ve ilmi konulardaki hatalar da affedilmiş hatalardandır; çünkü selef sürekli rivayet ve ilmi konularda ihtilaf etmiştir; ama onlardan hiç biri hiç kimseyi açık bir şekilde kafirlik, fasıklık veya günah işlemiş olmakla suçlamamıştır.

Bazen selef arasındaki ihtilaflar kanlı çatışmalara yol açsa da, Ehl-i Sünnet’e göre selef arasında çıkan savaşta iki grup da mümindir. Kan dökmeleri adaletlerini zedelemeyiz; çünkü te’vil ederek savaşan selef zalim olsalar bile te’vil etmesi onu fasık olmaktan kurtarır.

Selefin genel ve kulli sözleriyle tayin edici net sözleri arasında fark vardır; çünkü seleften genel anlamda, “Şunu yapan kafir olur, bunu yapan kafir olur” şeklinde sözler nakledilmiştir; doğrudur da. Ama selef bu sözlerle hiçbir şahsı açık ve net bir şekilde

¹⁰⁵ - Ae. s.80-81.

tekfir etmemiştir. Bu konu ümmet arasında ihtilafa neden olan temel konulardan biridir. Kur'an-ı Kerim'deki korkutmalar da genel anlamdaki cümlelerle bildirilmiştir. Örneğin: **“Yetimlerin mallarını haksızlıkla yiyenler.”** (Nisa, 10)

Ve bunun gibi insanları korkutmak için kullanılan tabirler hep genel cümlelerle beyan edilmiştir. Seleften nakledilen “Kim peygamberin sözlerinden birini yalanlarsa kafir olur” gibi sözler genel manada kullanılmış korkutmalardır. Yani her zaman ve her yerde bu hükmü taşımaz; bazen bir şahsın, peygambere ait bir sözü yalanlamasının mazeret sayılabilecek delilleri olabilir; mesela: Yalanladığı sözün peygambere ait bir hadis olduğunun farkında olmayabilir ve bu yüzden böyle bir hataya düşmüş olabilir.

Sahihaynde nakledilen bir hadisi hiç unutmam; bu hadiste Allah'a iman etmiş ve O'nun azabından korkan bir kişi, Allah'ın insanları tekrar dirilteceğinde şüphesi olduğu ve Allah'ın böyle bir şeye kadir olmadığını zannettiği için ailesine, “Ben öldüğümde cesedimi yakın” demişti. O adam ahiretle ilgili konuları bilmediği için böyle zanlara kapılmıştı ve bütün Müslümanlar böyle düşünen birini kafir saydıkları halde, Allah

onu cehaletinden dolayı affetmiş ve bağışlamıştır.

Bazen Resulullah'ı (s.a.a) izlemeye çalışan, fakat içtihat ve te'vil ederek hatalara düşen insanlar, Allah Teala tarafından affedilmeğe daha layıktırlar.”¹⁰⁶.

Nakle göre İbn Teymiye'den tekfir hakkında konuşan iki kişiyle ilgili bir şey sorulduğunda cevabı epey uzattıktan sonra şöyle dedi: “Kafir olmadığına inandığı birinin kafirlikle suçlanmasını önlemeye çalışan ve onu savunan birinin bu amacı dinî bir hayır olduğundan, sonuçta doğruya ulaşırsa iki sevap kazanır; içtihad eder de içtihadında hataya düşerse bir sevap kazanmış olur”¹⁰⁷.

8- Sahabeye Sövmekle Suçlananların Tekfirinin Siyasi Kaynağı

Üstad Esed Haydar'ın bu konuda öz ve faydalı görüşleri vardır; üstad Haydar şöyle yazıyor:¹⁰⁸

“Şia'nın, sahabeye sebbetmekle suçlanmasının ardında gayet önemli ve köklü nedenler vardır. Zalim ve zorba egemenler,

¹⁰⁶ - Saffat, 12.

¹⁰⁷ - Sevaiku'l-İlahiye, s.81-84.

¹⁰⁸ - el-İmamu's-Sadık ve'l-Mezahibu'l-Erbaa, c.2, s.614-623.

kendilerine itiraz edip karşı çıkanları daima türlü bahanelerle, kafir ve fasık olmakla suçlamışlardır. Şia hakkındada aynı yöntem çok daha sert ve acımasız şekilde uygulanmıştır. Zorba iktidarlar bozuk yönetimleri boyunca Şia aleyhine propaganda yapıyor ve Şia'nın genelde bütün sahabeyi, özellikle de Ebubekir'le Ömer'i lanetlediğini iddia ediyorlardı. Fikir adamları ve ulema bu iftiraya karşı koyup gerçeği açıklamaya kalkıştığında zulüm iktidarlarınca hemen ortadan kaldırılıyorlardı. Zalim iktidarlar Şia'yı töhmet altında bırakmak istediklerinde onları Hz. Ali'yi (a.s) sevmekle değil, Ebubekir'le Ömer'e sövmekle suçluyorlardı. İbn Esir "el-Kâmil"de HK. 407. yılının olaylarını anlatırken şöyle yazar: Bu yıl, Afrika kıtasındaki bütün Şiileri; Ebubekir'le Ömer'e sövmekle suçlayarak katlettiler¹⁰⁹.

Bu noktayı unutmamak gerekir ki, bu vahşi amellerin ve korkunç cinayetlerin sebebi çoğunlukla siyasi düzenlerin ayakta kalabilmesidir. Ve bu cinayetleri işleyenler siyasi hedef ve delillerle işlemişlerdir; yoksa bu konuda herhangi bir İslami hedef ve delile sahip değillerdir.

¹⁰⁹ - el-Kamil, c.9, s.110.

Şiiler dinin esaslarına aykırı davranan hiçbir sultanın hükümetini kabul etmiyor ve böyle bir sultanın Müslümanlara hükümet etme hakkının olmadığına inanıyorlar; ve Şia böyle bir hakkın sadece Resulullah'ın (s.a.a) Ehl-i Beytine (a.s) ait olduğuna inanıyorlar. İşte bu yüzden her zaman hakim güçler Şiilere düşman kesilmişlerdir; bu Şiilerin tarih boyu karşılaştığı en büyük sorundur. Bu siyasi düşmanlıktan dolayı Şiiler tarih boyu zalim sultanların amansız zulmüne uğramışlardır. Şia akidesinin yayılmasıyla siyasi güç ve hakimiyetleri nasıl bir tehlikenin tehdit edeceğini anlayan güç sahipleri, menfaatleriyle çelişen bu düşünceyle her zaman savaşmışlardır.

Şiiler İslam'ın anlaşılması, İslamî düşüncenin yayılması, sapma ve bid'atlerin engellenmesi yolunda verdikleri mücadele sürecinde Emevî ve Abbasi iktidarlarınca sürekli olmadık sıkıntı ve baskılara maruz bırakıldılar.

Şiayla baş edemeyeceğini gören zalim egemenler, iğrenç bir yola başvurarak Şia'yı kafir ve fasık olmakla suçladılar. Emellerine ulaşabilmek için Şia'nın bütün sahabeyi kafir bildiği ve hepsini lanetlediği iftirasını yaymaya başladılar. Giderek, bizzat Hz.

Resulullah'la (s.a.a) ümmül mümininleri bile bu iftira şümülünün mevzuu yaptılar.

Bu bağlamda geliştirdikleri bir yöntemi usuldenmiş gibi göstererek toplumda yaygın hale getirdiler. Yöntem şuydu: Sahabeyi eleştirmeye kalkışan biri zındık ve fasıktır; çünkü Hz. Resulullah (s.a.a) haktır, Kur'an haktır ve bunların bize ulaşmasını sağlayansa sahabedir. Sahabeyi eleştirmeye kalkışanlar, aslında Kitap'la sünneti noksan göstermeyi amaçlamaktadırlar!"¹¹⁰

Şeyheyn'i sebbetmekle suçlananın kafir olduğu, cenazesinin gusledilemeyeceği ve cenaze namazının kılınmaması gerektiği yolunda fetva bile verdiler ve şöyle dediler: "Allah'ın birliğine şehadet etmesi ve kelime-i şehadet getirmesi de onu kurtaramaz, cenazesi bir tabuta konulup bir çukura atılır ve öylece gömülüp gider"¹¹¹ Tevbe ederse, tevbesi asla kabul edilmez. Dahası, katli de farzdır!¹¹² Hatta Şia'nın kestiği hayvanın yenilmesinin ve onlarla evlenmenin haram olduğuna fetva verenler bile oldu!

¹¹⁰ - el-Kifâye, Hatib Bağdadi, s.49. Bu görüşün batıl olduğu ortadadır. Çünkü Kur'an ve hadislerin bize ulaşmasını sadece sahabeden çok az bir kısmı sağlamıştır. Çoğunluk bu konuda bir röle sahip değildi.

¹¹¹ - es-Sârimu'l-Meslul, s.575.

¹¹² - Risail-i İbn Abidin, c.1, s.364.

Şia'nın tekfir edilmesi fikri, işte bu inanılmaz iftira ve fetvalarla beslenip yaygın hale getirildi.

Zira tacını tahtını korumaktan başka bir şey düşünmeyen ve hakka zerrece değer vermeyen zalim iktidarlar, muhaliflerini susturmak veya ortadan kaldırabilmek için her yola başvurmadaydı.

Bu noktada, iki grubun görüş farklılıkları konusunda merhum üstad Kâşifu'l-Gıta'nın şu değerlendirmesini aktarmamız yararlı olacaktır¹¹³:

Allame Kâşifu'l-Gıta (r.a) halifelik konusundaki ihtilafları teferruatıyla açıkladıktan sonra şöyle yazıyor: “Bu da günah ve hata sayılamaz; inanç ve içtihadı kaynakanıyorsa fasıklığa nedenmiş gibi gösterilemez. Hatta yapılan içtihad ve doğurduğu inanç hatalı bile olsa bu gerçeği değiştiremez. Zira:

İçtihad konusunda herkesin tevafuk ettiği nokta şudur: İçtihatta hata eden müçtehid 1 sevap, hakikate ulaşan müçtehidse 2 sevap kazanır.

Bilindiği üzere Ehl-i Sünnet uleması sadr-ı İslam'da Sıffin, Cemel ve benzeri gibi sahabe arasında baş gösteren bütün savaşları sahih

¹¹³ - Risaletu'l-İslam dergisi, Beyanu'l-Müslimin, s.227-228, 2. yıl, 3. sayı.

göstererek onaylamış ve şöyle demişlerdir: Talha, Zübeyr ve Muaviye kendi içtihadlarına göre davranmışlardır. Hata etmiş olsalar da; kendi içtihadlarına göre davrandıkları için bu hata onların manevi makam ve adil olma özelliklerine hiçbir leke düşürmez!

İşte bu noktada bu sorunun sorulması kaçınılmazdır: Binlerce Müslüman'ın katline ve kanlarının dökülmesine yol açanları temize çıkaran böylesine bir içtihad anlayışının, bir takım kişilerin aşırılıklarını onaylamaması mümkün müdür?

Bu özet yazımızın İslamî kardeşliği zedeleyen ve böylece düşmanlarının uğursuz hedeflerine ulaşmasında büyük bir etkisi olan bu önemli konuda Şia ulemasının görüşlerini aktarmaya kapasitesi yetmez.

Şia'yı, sahabeye sebbetmekle suçlama ve bu iddiayla tekfir etme komplosu, zalim ve zorba siyaset adamlarınca tertiplenmiş iğrenç bir oyundur. Çoğunluğunu nefesine düşkün heva perestlerin oluşturduğu bir grup cahil de bu konuda onlara yardımcı olmuş, böylece bu görüşü topluma aşılama'yı başarmışlardır.

Sözkonusu zalim yöneticiler ilmî eleştiriye bütün kapıları kapamış, hür düşüncüyü engellemişlerdir. Şia'ya karşı tekfir iftirasından başka silah bulamamış, belgeye dayalı ilmî tartışmalara hiç yanaşmamışlardır.

Bunlara sorulacak olsa ve denilse ki:

1- Resulullah'ın (s.a.a) sahabesinin tamamını tekfir edip onlardan teberri eden bir tek Şii gösterebilir misiniz?

2- Ehl-i Beyt İmamlarına (a.s) (neuzubillah) ilahlık yakıştırmasında bulunan bir tek İmamiye Şii gösterebilir misiniz?

3- Öğretilerini Mecusilikten alıp onu inançlarına karıştıran Şia nerededir?

4- Kur'an'ın tahrif edilip noksan olduğuna inanan bir tek Şii gösterebilir misiniz?

5- İslam inançları dışında mezhepler kurma bid'atine girişen bir Şii gösterebilir misiniz?

... vs.

Bu sorulardan hiçbirine verecek bir cevapları yoktur.

Verdikleri tek cevap şu olmaktadır: “Bir zamanlar hükümet sizi bunlarla suçlamıştır ve hükümetin verdiği karara karşı çıkılamaz!”

Evet, korkunç da olsa, gerçek budur... Oysa bu iddiaya kalkışanda bir nebze insaf ve gerçeği bulma sevdası olsa ve zerrece Allah korkusu bulunsaydı hakikati bulmak ve gerçeği anlamak çok kolay olacaktı.

Bedir ve Rıdvan Biati ehlinin de aralarında olduğu ashab-ı Resulullah'ın (s.a.a) birçoğu Şia değil miydi?

Hız. Ali'yi (a.s) seven ve halifelîğe onun daha layık olduğunu söyleyen o insanlar Hız. Resulullah'ın (s.a.a) güzide sahâbesinden değıl miydi?

Şia uleması arasında pek büyük ilmî derece ve manevî makama sahip nadide simalar olduğu bütün mezheplerin ulemasınca itiraf edilen bir gerçek değıl midir?

Bunu itiraf ve teyid eden simalar arasında Ebu Hanife, İmam Şafii, İmam Ahmed b. Hanbel, Buhari... vb. gibi büyük alimlerle üstadlar yok mudur?

Sahihlerde sayısı üç yüze varan büyük Şia ulemasının adı geçmektedir ki bunca ismi teker teker bu sınırlı kitapçığa sığdırabilmek mümkün değıldir.¹¹⁴

Acaba İslâm'ın risaletlerini taşıyan büyük zatlar Şiiler değıl midir? Bu yolda türlü türlü musibetlere katlananlar Şiiler değıl midir? İslâmî ilimleri korumada Şiiler İslâm'ın kuvvetli bir kolu olmadılar mı?

¹¹⁴ - Allame Şerefuddin, el-Müracaat'ında 100 Şia alimine, Allame Emini, el-Gadir'inde, c.3'te çok sayıda Şia alimine yer vermiştir. Esed Haydar "el-İmamı's-Sâdık (a.s) ve'l-Mezahibu'l-Erbâa'da İmam Sadık'ın (a.s) öğrencisi olan 300'e yakın isim vermektedir. Bunların tümüne Şeyh Muhammed Cafer el-Mürevic-i Tabesî Necefî "Ricalu's-Şia Fi Esnafı's-Sünne" adlı kitabında değinmiştir.

Burada hakkı arayan biri için en önemli konu Şiilerin “sahabeye küfür etmesi veya onları kafir sayması”yla suçlanmasıdır. Biz bu suçlamanın siyasi bir taktik olduğunu ve gerçekte hiçbir alakası olmadığını defalarca dile getirdik; “Şia” ismi Resulullah’ın (s.a.a) Ehl-i Beyt’ine (a.s) bağlıdır; çünkü Şiiler onların dostları, ensarı ve yarenleridirler. Ehl-i Beyt (a.s) ise her zaman zalim hâkimlerin boğazını tıkayan kemik olmuştur.

Bu da zalimlerin, siyasi menfaatleri her zaman karşı tarafın çekiciliğini yitirmesi için halk içinde onlara karşı bir kin ve düşmanlık uyandırmayı gerekli kılmıştır.

Bu kudret savaşında muhalif Şiilerin, düşüncelerinde haklı veya haksız olmalarının, sultanlar açısından hiçbir önemi yoktu, onlar için önemli olan karşı tarafında ne kadar tehlikeli olduğu ve ne ölçüde tehlike yaratabileceğidir. Bu yüzdendir ki, tarih boyunca Şii olmakla suçlanan şahıslara verilen hüküm ve cezalar, İslam dinini temelden inkar eden mülhit ve dinsiz şahıslara bile verilmemiştir.

Halkı saptırma ve onları hakkın dışına yönlendirme sorumluluğunu üstlenen satılmış saray ulemasının yardımıyla oynanan siyasi oyunlar sonucu, Şia’nın ortadan kaldırılması için inanılmaz fetvalar verildiği bilinmektedir.

Zalim egemenlerin hizmetine giren saray alimleri hiçbir dayanak ve geçerli gerekçe göstermeksizin Şiayla savaşmanın cihad-ı ekber olduğuna ve Şiayla savaşta ölenin şehid sayılacağına dair fetvalar vermişlerdir!!

Fetvaların sonunda diyor ki: Onların -yani Şia'nın- kafir olduğunda şüphe eden kimse kafir olur. İbn Abidin "Resail"inde şöyle yazar: Rafizi, Şeyheyn'e lanetleyip sebbederse kafirdir ve Ali'yi bu ikisinden daha efdal bilirse bid'at ehlinden sayılmış olur.¹¹⁵

Evet, bu iftira ve iddialarla hiçbir delil ve dayanağı olmaksızın Allah'ı öfkelenirse bile sırf sultanı memnun etmek için Müslümanları birbirine düşürüp Müslüman'ın Müslüman kardeşi tarafından öldürülmesini mubah ilan ettiler.

Biz bu grubun olayları ne derecede idrak ettiklerini gösteren tabirlerini burada nakletmeye hiç gerek görmüyoruz. Bu kof hurafelerin üzerinde durarak sözü uzatmak istemiyoruz.

Ancak olayın gün ışığına çıkması için bu olaylar karşısında iki noktaya dikkat edilmelidir:

a- Sahabeleri eleştirmek bunca zulüm, iftira ve acımasızlığa mı yol açmalıdır; yoksa

¹¹⁵ - Resail-i İbn Abidin, c.2, s.169.

eleştirenler arasında bir fark ve ayrıcalık mı var?

Kaldı ki burada da bir çifte standart uygulanmaktadır.

Eğer bu hüküm, herhangi bir sahabeyi eleştiren ve kınayan veya onu layık olmadığı bir sıfatla sıfatlandıran herkesi kapsıyorsa; o zaman Osman'ı eleştirip sert dillerle kınayan sahabelerin ileri gelenlerine dil uzatanlar bu kapsamın dışında tutulmaya çalışılmaktadır?! Sahabenin; kanunsuz uygulamaları nedeniyle Osman'a ve işlediği canilikler nedeniyle de Muaviye'ye karşı çıktıkları ve kınadıkları herkesçe bilinmektedir. Acaba onlar zamanın imamına karşı ayaklanan düşük sevilili haysiyetsiz kimsler olarak nitelendirmek ve onları “mufsidun fi'l-arz” ve İmam'a başkaldıran kimseler olduklarında şüphe yoktur¹¹⁶ demek onlara dil uzatmak sayılmaz mı?

İbn Teymiye “Osman'ı öldürenler harici ve müfsid-i fil arzı” diyor ve şöyle ekliyor: “Osman'ı, tuğyankar ve zalim olan bir avuç azınlık öldürdü. Ama onun öldürülmesi için halkı tahrik edip kışkırtanların tamamı sadece suçlu değil, aynı zamanda zalim ve canidir de!”¹¹⁷

¹¹⁶ - Tarih- İbn Kesir, c.1, s.176.

¹¹⁷ - Minhacu's-Sünne, c.2, s.191-206.

İbn Hacer, Osman'a itiraz edenleri tanımlarken şöyle diyor: "Yaptığı içtihadlar konusunda müçtehide itiraz edilmez, ama onu lanetleyip itiraz eden o muhalifler anlamaz, hatta akılsız insanlardı"¹¹⁸

Onlar, bir fitne baş gösterinceye kadar bütün sahabenin adil olduğu prensibiyle hareket etmektedirler. Kimin adalete uymadığı ise, bir fitne baş gösterdikten sonra yapılan araştırmalarla anlaşılacaktır. Mevcut kavillerden biri budur.¹¹⁹

Osman'ın öldürülmesi olayına katılan sahabeleri temize çıkaran bütün kavillere itiraz etme amacında değiliz. sormak istediğimiz şey, Osman'a itirazda bulunan sahabeyi dil uzatanların neden sahabeyi eleştirenler ve onlara dil uzatanlar olarak değerlendirmedikleri ve iş buraya varınca neden çifte standart uygulandığıdır.

b- Şia, Hz. Ali'ye (a.s) karşı düşmanlıkta bulunana düşman olduğu gerçeğini gizlememektedir. Zira hadis-i şeriflerin nassı gereğince o hazrete düşman olan münafıktır. Nitekim bizzat Hz. Resulullah (s.a.a) "*Ya Ali, seni müminden başkası sevmez ve münafıktan başka kimse sana düşmanlık etmez*" buyurmuştur.

¹¹⁸ - Sevaiku'l-Muhriha, İbn Hacer, s.68.

¹¹⁹ - Şerh-u Elifyeti'l-İrâkî, c.4, s.36.

Münafıkların yeri elbette ki cehennemindir ve her Müslüman bilir ki sahabe lâkabının ardına gizlenen bazıları Hz. Ali'ye (a.s) düşmanlık besliyor, ona sövüyor, onu lanetliyordu. Bu güruhun şu şiiri pek meşhurdur:

“Allah şahittir ki biz onları sevmiyoruz ve bu düşmanlığımızdan dolayı Allah'ın gazabına uğramaktan da vallahi korkmuyoruz!”

Muaviye'yle yandaşları, şüphesiz Hz. Ali (a.s) ve evlatlarına karşı düşmanlığın ve kin beslemenin simgesi kesilmişlerdi; nitekim bu düşmanlıklarını gizleyemeyip açığa vurdular ve o hazretle savaştılar; Hz. Ali'yle (a.s) onun evlatlarını lanetleme gibi çirkin bir bid'at çıkardılar, onların safında yer alan ve sahabeyle tabiinden olan zevat da onlara uymaktan geri kalmadılar. Bu güruh dünyayı Hz. Ali'ye (a.s) zindan etmiş, onu akıl almaz eziyetlere maruz bırakmıştır. Nerede bulunsalar yakalanıp öldürmüşlerdir. Fakat onların bu amelleri karşısında susmak ve bu yaptıklarını doğru görmek mümkün değildir.

Muaviye'nin içtihadla amel ettiğini söylemek hakikaten insafa sığmamaktadır. Onun içtihadı, Allah'ın hükümleri olan hududu bütünüyle iptal etmiş, topluma batılı yayıp yerleştirmiş, Müslümanların kanını dökmüş, ırzını, namusunu arsızca kirletmiştir.

Muaviye iktidarı Müslüman kadınları esir alıp esir pazarlarında güpegündüz satışa çıkarmıştır.¹²⁰

Ebu'l-Gadiyye-i Cuhnî sahabedendi ve Hz. Resulullah'tan (s.a.a) duyduğu hadisleri rivayet ederdi. “*Ey Ammar, seni azgın ve yoldan çıkmış bir topluluk öldürecektir*” hadisini rivayet edenlerden biri de bu sahabedir. Elem verici nokta, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) pek sevdiği Ammar b. Yasir hazretlerini (r.a) acımasızca öldürenin işte bu sahabe, yani Ebi'l-Gadiyye olmasıdır!

Bu büyük cinayeti işlediği için halk onu gördüğü her yerde lanetliyor, hatta bizzat kendisi de cehennem ateşi ehlinden olduğunu itiraf ediyor ve “Vallahi bütün bir insanlık Ammar'ı öldürmüş olsa, hepsi birlikte cehennem ateşine atılırdı” diyordu!¹²¹

Böylesine fesad ehli bir caniden ve onun komutanından teberride bulunup onu lanetleyen bir Müslüman'ı, dinden çıkmış olmakla suçlamak akıl kârı mıdır sahi?!¹²²

Bu sahabenin bizzat kendisi cehennem ehli ve Allah'ın düşmanı olduğunu itiraf ederken bir takım muhaddisler halâ onu aklamaya çalışmakta ve “O bir müçtehid bir hata etti,

¹²⁰ - el-İstiy'âb, c.1, s.157.

¹²¹ - Usdu-l-Gabe, c.5, s.267.

¹²² - el-İsabe, c.4, s.151.

ama sahabeye karşı yine de hüsn-ü zan beslemek lazım gelir” demektedirler!!¹²³

Sahabeye hüsn-ü zan besleme adına; işlenen onca fesada ses çıkarmamayı ve bu uğurda Allah’ın Kitabı’nın hüküm ve emirlerini bir kalemde silip atabilmeyi mazur gösteren bu mantığı anlayabilmek gerçekten mümkün değildir...

Busr b. Ertat’ın vahşice işlediği caniliklere susmak bir Müslüman’a yakışır mı sahi?

Şam ordusunun (Muaviye’nin) komutanı olan ve sahabe lakabını taşıyan bu adamın inanılmaz cinayetler ve facialar işlediğini inkar edebilir miyiz? Bu adam Yemen’e girdiğinde çocuklarla yaşlılara bile acımamış, bütün Müslümanları kılıçtan geçirmiş, kadınları esir almıştır. Hatta Ubeydullah b. Abbas’ın iki masum yavrusu Kusem’le Abdurrahman’ı anneleri Umm-ü Vahile’nin gözleri önünde kılıçla doğramıştır. Böylesine inanılmaz bir zulme maruz kalan bu kadıncağz her yıl hacca gidip orada yas tutmuş, gözleri önünde gaddarca doğranan yavrularına ağıt yakmıştır...

Busr ve benzerlerinin işlediği bunca zulüm ve gaddarlığı duyup onların gadrine uğrayan Müslüman analarla yetin yavrularının

¹²³ - el-Kamil, İbn Esir, c.3, s.195.

feryatlarını işiten bir Müslüman'ın bu sahabeler karşısında dayanamayıp öfkeye kapılması ve onları lanetlemesi yanlış mıdır? Böyle bir Müslüman'ı, zulme karşı gösterdiği bu haklı tepkisinden dolayı bu cinayetlerin işlenmesi için emir veren sahabeden olan Muaviye'yi eleştirdi diye zındıklık ve râfizilikle suçlamak doğru mudur?

Busr'un amelleri karşısında susup kulaklarımızı tıkamamız, ağıtları yürekleri yakan ve karşılaştığı zalimleri adil kişilere şikayet eden kadınların seslerini duymamamız câiz midir?

Hiçbir itiraz ve eleştiriyi kabul etmeyip, sahabeliği her suça karşı bir kalkan olarak kullanmak elbette ki doğru değildir.

Birinin kalkıp da “ben sahabeyim” diyerek Müslümanların malına, canına ve namusuna saldırması, üstelik buna da içtihad adını vermesi elbette ki yüce İslam diniyle bağdaştırılamaz.

Birinin sırf sahabe lakabını kullandığı için bunca zulmü işleyebileceği, sosyal düzeni istediği gibi bozabileceği ve çağının imamına karşı isyan ve huruc edebileceği nasıl kabul edilebilir sahi?..

İşlediği onca cinayet ve zulümle Muaviye'nin sadece içtihadı bulunmuş

olduğunu söylemek, üstelik bu yüzden onun sevap bile kazandığına insanları inandırmak mümkün müdür?

Böyle olsa, diğer sahabeler onun yaptıklarına karşı çıkmaz, itiraz etmezdi. Oysa nice sahabe, mesela Hz. Resulullah'ın (s.a.a) pek sevdiği sahabelerinden biri olan ve doğru sözlü olarak ün kazanan Ebuzer hazretleri (a.s) Muaviye'nin gittiği yol ve yaptığı işlerin tamamen dine aykırı ve dinden sapma olduğunu herkese ilan edip açık açık söylüyordu.

Hucr bir Adiyy'le arkadaşları gecelerini ibadetle geçiren yiğit Müslümanlardı; Muaviye onları şehid edince Ayşe Muaviye'yi kınamış, onu huzuruna kabul etmemiş, öne sürdüğü bütün özürleri reddetmiştir.

Muaviye “onları İslam ümmetinin iyiliği için öldürdüğünü ve onların yaşamasının ümmetin zararına olduğunu” söyleyince, Ayşe “Hz. Resulullah'tan (s.a.a) şöyle duydum” demiştir: “Çok yakın bir zamanda Azra'da (Hucr'un şehid olduğu yer) bir grup insan öldürülecek, onların öldürülmesi Allah'ı ve göklerin ehlini öfkeli edecektir”.

Bahsimizin Özeti

Lanet kavramı, sövüp sayma kavramlarından farklıdır; şer'i ve lügavî açıdan da farklı anlamlara sahiptirler. "Lanetleme" akide ve inançla ilgili bir kavram olup "Allah'ı seveni sevmek, Allah'ın düşmanına düşman olmak"la eşanlamlıdır.

Kur'an-ı Kerim kitab ehli, kafirler, münafıklar ve büyük günahları işleyen Müslümanlar için bu tabiri kullanmıştır.

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) bu tabiri, daha ziyade İslam şeraitine aykırı davranışlarda bulunan Müslümanlar için kullanılmış olması ilginç ve düşündürücüdür. İslam tarihi boyunca tür ve şahısların lanetlenmesi yaygın bir davranış olup bu hususta sahabeden de bolca rivayet nakledilmiştir.

Ehl-i Beyt (a.s) taraftarları, haklarında iddia edilen suçlamaların aksine, sahabenin tamamını lanetlememekte; ancak Allah ve Resulünce (s.a.a) lanetlenenleri lanetlemektedir.

Bazı şahısların isim verilerek lanetlenmesi içtihad eseri olursa; günah kapsamına girmediği gibi, küfre de yol açmaz.

Şia'nın sahabeyi sebbetmekle suçlanıp tekfir edilmesinin İslam şeraitinde hiçbir yeri ve dayanağı yoktur. Bazı satılmış saray uleması, sultanlarla zalim egemenlere yaranabilmek ve Müslümanlar arasında fitne ve ihtilaf yaratabilmek için bu iftiralara başvurmuş, zalim egemenlerin istediği fetvaları vermiştir.

~*~